

Hodnoty dnešní mládeže v souvislosti s trávením volného času

Ing. Zdeňka Sábliková

Bakalářská práce
2020

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Ing. Zdeňka Sáblíková**
Osobní číslo: **H140034**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **Kombinovaná**
Téma práce: **Hodnoty dnešní mládeže v souvislosti s trávením volného času**

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti období dospívání, hodnot mládeže a volného času.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování bakalářské práce: **Tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

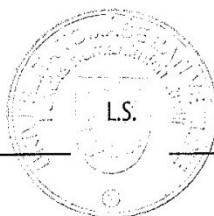
- HOFBAUER, Břetislav. Děti, mládež a volný čas. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.
KAPLÁNEK, Michal. Volný čas a jeho význam ve výchově. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1250-8.
KNOTOVÁ, Dana. Pedagogická dimenze volného času. Brno: Paido, 2011. ISBN 978-80-7315-223-9.
KRAUS, Blahoslav. Středoškolská mládež a její svět na přelomu století. Brno: Paido, 2006. ISBN 80-7315-125-1.
MACEK, Petr. Adolescence. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-747-7.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Renata Polepilová**

Datum zadání bakalářské práce: **4. října 2019**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2020**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 22. ledna 2020

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 13. 3. 2020

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:
(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlášení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užíje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybnějiho projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídáne k vyšší výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Cílem mé bakalářské práce je zjistit jaké hodnoty má dnešní mládež a jak nejčastěji tráví svůj volný čas.

Bakalářská práce se skládá ze dvou částí. První - teoretická část popisuje a vymezuje problematiku období dospívání, dále se zabývá pojmy jako jsou hodnoty, volný čas a životní styl. Druhá - praktická část je zaměřena na kvantitativní výzkum, kdy je pro výzkumné šetření zvolena forma dotazníku, kterým se bude zjišťovat, jaké hodnoty má dnešní mládež, jak a s kým dospívající nejčastěji tráví svůj volný čas a také zda životní hodnoty dospívajících souvisí s trávením jejich volného času.

Klíčová slova: období dospívání, mládež, hodnoty, volný čas, životní styl

ABSTRACT

The aim of my bachelor thesis is to find out what values the youth of today have and how they spend their free time most often.

My bachelor thesis is composed of two parts. The first – theoretical part – describes and defines the issue of adolescence, it also deals with concepts such as values, free time and lifestyle. The second – practical part – is focused on quantitative research. I have chosen the form of questionnaire for this research investigation. I am going to find out what values the youth of today have and how adolescents spend their free time most often and with whom and whether adolescents' living values are related to spending their free time.

Keywords: the period of adolescence, youth, values, free time, lifestyle

Chtěla bych poděkovat své vedoucí bakalářské práce Mgr. Renatě Polepilové za velmi vstřícný a zároveň profesionální přístup a čas věnovaný kontrole a radám ke zpracování této práce.

Rovněž děkuji své rodině a svému manželovi za poskytnutou podporu po celou dobu mého studia a svým dvěma synkům za slova povzbuzení.

„Život nedostáváme krátký, ale krátkým jej činíme; nemáme ho dlouhý, ale mrháme jím. Umíš-li života užívat, je dlouhý. Dosti dlouhý život a na dokonání největších věcí je štědře dán, užívá-li se ho dobře.“ (Seneca in Komenský, 1930, s. 118)

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 DOSPÍVÁNÍ	12
1.1 CHARAKTERISTIKA DOSPÍVÁNÍ.....	12
1.2 VYMEZENÍ OBDOBÍ DOSPÍVÁNÍ.....	13
1.3 DOSPÍVAJÍCÍ A JEHO TĚLESNÝ VÝVOJ	14
1.4 PSYCHOLOGICKÉ A SOCIÁLNÍ CHARAKTERISTIKY DOSPÍVÁNÍ.....	15
1.5 PROCES SOCIALIZACE V ADOLESCENCI.....	15
1.6 VÝVOJOVÉ MILNÍKY DOSPÍVÁNÍ.....	16
2 HODNOTY A HODNOTOVÝ SYSTÉM	18
2.1 HODNOTOVÉ VĚDOMÍ.....	18
2.2 HODNOTOVÝ SYSTÉM.....	18
2.3 TYPOLOGIE HODNOT	19
2.4 KLASIFIKACE HODNOTOVÝCH ORIENTACÍ.....	20
2.5 VÝVOJ HODNOTOVÉ ORIENTACE	21
3 VOLNÝ ČAS	24
3.1 DEFINICE VOLNÉHO ČASU.....	24
3.2 FUNKCE VOLNÉHO ČASU	25
3.3 ŽIVOTNÍ STYL A VOLNÝ ČAS.....	26
3.3.1 Výchova ke zdravému životnímu stylu.....	27
3.3.2 Faktory ovlivňující formování životního stylu	28
3.3.3 Zdravý životní styl	28
3.4 VOLNÝ ČAS V LIDSKÉM ŽIVOTĚ.....	29
3.5 ODRAZ HODNOT PŘI TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU	31
II PRAKTICKÁ ČÁST	33
4 VÝZKUMNÁ ČÁST	34
4.1 CÍLE VÝZKUMU	34
4.2 OTÁZKY VÝZKUMU	34
4.3 STANOVENÍ HYPOTÉZ	35
4.4 POPIS ZKOUMANÉHO VZORKU	36
5 VLASTNÍ VÝZKUM	37

5.1	VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKU V SOUVISLOSTI SE STANOVENÝMI OTÁZKAMI.....	39
5.2	OVĚŘENÍ HYPOTÉZ	48
5.3	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ	55
ZÁVĚR		57
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....		59
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....		61
SEZNAM OBRÁZKŮ		62
SEZNAM TABULEK.....		63
SEZNAM PŘÍLOH.....		64

ÚVOD

Každý člověk od narození až po období stáří prochází různými vývojovými etapami. Každá životní etapa je jedinečná, neopakovatelná, ale také nám dává určité možnosti a v něčem nás zase limituje. A tak je to i s hodnotami a volným časem v průběhu našeho života, kdy se nám mění hierarchie hodnot a způsob trávení volného času. Volný čas nás provází téměř celý život a výrazně ovlivňuje každého člověka.

V období dospívání si mnohdy mladí lidé neuvědomují, jak vzácný čas je a jak velmi ubíhá. Dospívající většinu svého času tráví studiem, neboť mezi patnáctým až devatenáctým rokem života jsou studenty některé ze středních škol. Zbývající – volný čas tráví různými způsoby a právě tato bakalářská práce má za cíl zjistit, jak a s kým dospívající nejčastěji tráví svůj volný čas a jaké hodnoty má současná mládež. A jestli hodnoty mají vliv na trávení volného času, tedy například má-li dospívající jednu ze svých hodnot vzdělání, tak jestli se tato hodnota odráží do volného času tak, že právě ve volném čase hodně čte odbornou literaturu, snaží se získávat nové poznatky a často navštěvuje knihovnu či hodnoty se v dnešní době do trávení volného času mladých lidí neodráží.

Domnívám se, že na utváření hodnot dospívajících má velký vliv rodina. Právě v rodině děti často přebírají vzorce chování a také jsou „vychovány“ k určitým hodnotám, které rodiče preferují. Dle mého názoru výchova, sociální podmínky a životní styl rodiny mají velký vliv na vytváření hodnot a způsob trávení volného času u dětí i dospívajících.

V teoretické části své práce se budu nejprve zabývat obdobím dospívání, kde vymezím toto období, budu charakterizovat dospívajícího a jeho tělesný vývoj, také se zaměřím na psychologické a sociální charakteristiky dospívání a vývojové milníky této životní etapy. V druhé kapitole se budu zabývat hodnotami, kde vymezím pojmy jako hodnotové vědomí, hodnotový systém, typologii a klasifikaci hodnot a vývoj hodnotové orientace. Poslední třetí kapitola bude věnována volnému času, jeho definicím a funkcím, také životním stylem a volným časem v lidském životě.

Praktická část práce bude zaměřena na kvantitativní výzkum, kde formou dotazníkového šetření budu zjišťovat, jaké hodnoty má dnešní mládež, jakým způsobem nejraději svůj volný čas tráví, kde a s kým dospívající nejčastěji tráví svůj volný čas, které činnosti preferují a zda se hodnoty odráží do způsobu trávení volného času.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 DOSPÍVÁNÍ

Lze předpokládat, že dospívající děti budou rodičům dělat víc starostí než v kterémkoliv jiném věku, s výjimkou raného dětství. Je to do značné míry proto, že problémy dospívání lze považovat za závažnější než problémy dětství – zřejmě je toho mnohem víc v sázce a možnost pohromy je pravděpodobnější. Rodiče především zajímá budoucnost (bude ve škole prospívat tak dobře, aby pak mohl získat dobré zaměstnání), zatímco dospívající mládež nejvíc zajímá, co je teď a tady (zmizí mi ten pupínek do soboty). Rodiče se také musí učit hrát mnohem pasivnější roli. Mohou radit, doporučovat a ukládat tresty, ale čím dál tím víc je to právě dospívající člověk, kdo se rozhoduje, zda přijme, vyhoví nebo poslechne. Fyzický růst je velmi rychlý a hormonální změny jsou během puberty větší než v kterémkoliv jiném věku. Jedinec se rozvíjí i sexuálně, což je změna nesmírného psychologického významu. Navíc se musí vyrovnat se závažnými událostmi života mimo domov: přechází ze ZŠ na střední, prožívá stres vyvolaný různými zkouškami, nastupuje do prvního zaměstnání nebo může mít strach z nezaměstnanosti, často reálný. Především se však mladý člověk potýká s potřebou odpoutat se od rodiny a vybudovat si vědomí vlastní identity. (Fenwick, Smith, 2004, s. 8)

1.1 Charakteristika dospívání

Dospívání bývá charakterizováno jako přechod mezi dětstvím a dospělostí. V biologickém smyslu se jedná o období, které začíná prvními známkami pohlavních znaků a končí dovršením pohlavní zralosti a dokončením tělesného růstu. Z psychologicko-sociálního hlediska bývá dospívání označováno jako období bouří a konfliktů, adolescent v tomto období hledá svou vlastní identitu a usiluje o zrovnoprávnění s dospělými. (Macek, 2003, s. 13)

Termín adolescence je odvozen z latinského *adolesco*, což znamená dospívat, vyvíjet se, také vzrůstat, sílit, mohutnět. V českém jazyce se užívají pojmy dospívající a mládež. Současnou dospívající mládež lze vidět jako děti, které se snaží dosáhnout postavení dospělých a také mají snahu se co nejdříve zbavit atributů dětí. Chtějí co nejrychleji získat nezávislost, ale zároveň touží po respektu, lásce a přijetí své rodiny. (Říčan, 2008, s. 273)

Adolescence, jako přechod dítěte do dospělosti, je obdobím velkých komunikačních i vztahových změn v rodině. Především kvalita a úroveň komunikace s adolescentem v rodině hrají důležitou roli. (Vybíral, 2000, s. 20)

V období dospívání dochází k velkému množství změn, a to na tělesné, psychické i sociální úrovni. Mění se osobnost jedince i jeho sociální role, kterým se musí přizpůsobit a které mají vyšší sociální prestiž. V této fázi vývoje jsou vztahy s rodiči různorodé a roste význam vztahů s vrstevníky. Průběh dospívání je individuální a také velmi závislý na specifických kulturních a společenských podmínkách, tj. na hodnotách, tradicích a normách konkrétní společnosti, konkrétní komunity a na stylu rodinného života. (Macek, 2003, s. 22)

1.2 Vymezení období dospívání

Psychologové, lékaři a jiní odborníci jsou v určení dospělosti nejednotní. Rozdělují období adolescence podle biologických, fyziologických, psychologických či sociálních kritérií. Ve vývojové psychologii se období dospívání člení na vývojové fáze.

Vágnerová (2012, s. 369) rozděluje dospívání na dvě fáze:

- Raná adolescence, kterou označuje jako pubescenci zahrnující prvních pět let dospívání. Je časově lokalizována přibližně mezi 11. - 15. rokem s určitou individuální variabilitou.
- Pozdní adolescence, zahrnuje dalších pět života, trvá přibližně od 15 do 20 let s určitou individuální variabilitou, zejména v oblasti psychické a sociální.

Langmeier a Krejčířová (2007, s. 143) adolescenci časově vymezují jako období trvající od 15 let do 20 až 22 let a zároveň rozlišují dvě etapy v období dospívání:

- Období pubescence (11 – 15 let).
- Období adolescence (15 – 20/22 let).

Macek (2003, s. 10) rozlišuje tři období adolescence:

- Časná adolescence: 10 - 13 let. V této etapě dominují především pubertální změny. Biologické a fyzické změny nastartují pohlavní dozrávání, které se většinou případů v tomto období ukončí, ale u některých jedinců probíhá do střední adolescence. V tomto období dochází ke zvyšování zájmu o opačné pohlaví a také k zrychlenému tělesnému růstu.
- Střední adolescence: 14 - 16 let. Je to období ukončení základní školní docházky, nástupu na střední školu nebo učiliště. Jedinec se zaměřuje na hledání osobní identity. Aktivně o sobě přemýšlí, hodnotí se, srovnává se s druhými lidmi. Snaží se od-

lišovat stylem oblékání, poslechem specifické hudby. Je to období navazování přátelství, hledání nových pravidel a norem ke vztahu k druhým lidem.

- Pozdní adolescence: 17 - 20 let. Toto období je tzv. předstupněm dospělosti. Jedinec si pravděpodobně v této době již ujasnil životní cíle a hodnoty. Dochází k ukončení vzdělání a přechodu na vysokou školu či do zaměstnání.

1.3 Dospívající a jeho tělesný vývoj

Označení „dospívající“ není tak úplně přesné: může se vztahovat na někoho, komu je teprve deset, stejně jako na někoho, komu je už osmnáct let. Každý jedinec prochází jednotlivými stádii dospívání – raným, středním nebo pozdním, proto nelze zahrnout všechny jednotlivé kategorie pod společnou nálepku „dospívající děti“. I když se tempo vývoje může lišit, tak základní charakteristiky ve vývoji jsou stejné. Asi nejnápadnější známkou dospívání je, že se dítě náhle vytáhne do výšky. Avšak citový a fyzický vývoj nemusí jít vždy v ruku v ruce. Dítě, které je dobře fyzicky vyvinuté, nemusí být schopné chovat se „dospěleji“, než dítě stejného věku, ale fyzicky méně vyzrálé. Podle dlouholetého výzkumu dívky ve většině případech začínají období rychlého růstu v deseti a půl letech a nejintenzivnějšího růstu dosahují kolem dvanácti let. Chlapci je ve většině případech následují s dvouletým zpožděním, ale pak dosáhnou vrcholné fáze růstu rychleji. Výška, kterou jedinec dosáhne, závisí na třech základních faktorech, kterými jsou dědičnost, výživa a individuální odchylky. Tělesná váha se může mezi desátým a osmnáctým rokem až zdvojnásobit. Z velké části je to díky rychlému růstu do výšky, ale adolescenti také přibírají na objemu. U chlapců je to především díky svalům, ale u dívek jsou to nejen svaly, ale i tuk ukládající se na prsou, bocích a ramenou, dodávající jim zaoblený ženský tvar. Ovšem chlapci do dvaceti let jsou štíhlejší než dospělí muži, mohutní zhruba až kolem dvaceti pěti let. Je všeobecně známo, že se mladé dívky zabývají kontrolováním své váhy. Dospívající dívky si připadají tlustší, a proto téměř všechny, až na několik výjimek, se nějaký čas zabývají nepatrnými výchyly své váhy, jsou posedlé dietami a trpí občasnými záchvaty cvičení. Při jisté umírněnosti jim to nemůže uškodit, i když to někdy vyvolává napětí v rodině. Jsou však někteří, u nichž se vyvine obrovský strach z toho, že budou tlustí a kdyby to bylo pouze na nich, tak by se jídla nejraději ani nedotkli, i kdyby jim hrozilo vyhladovění. Zhruba u jednoho ze sta se vyvine těžká porucha přijímání potravy – mentální anorexie. Většina z nich jsou dívky. (Fenwick, Smith, 2004, s. 15-17)

1.4 Psychologické a sociální charakteristiky dospívání

O adolescenci se mluví jako o období bouří a konfliktů. Jedinci jsou emočně labilnější, dochází u nich k častému střídání nálad. Bývají impulzivní a nestálí. Mnohdy mívají představu ideálního světa a trápí je, že realita bývá jiná, proto se častěji uchylují k dennímu snění a realita jim tak uniká. Pro toto období – zejména pro ranou a střední adolescenci, je typické to, že adolescenti vidí svět černobíle. Věci považují buď za absolutně dobré nebo špatné a neexistuje nic mezi tím. Bývají neústupní a mají tendenci odmítat jakýkoliv kompromis. Jedinci bývají zaměřeni převážně na sebe a na základě svých vlastních prožitků a pocitů si utváří sebe-pojetí. Svě aktuální chování srovnávají s ostatními, což vede k sebehodnocení, které na začátku dospívání prudce klesá a narůstá až kolem 15 - 16 let. V souvislosti se stoupajícím zájmem o opačné pohlaví se zvyšuje péče adolescenta o jeho zevnějšek. Mění svůj účes i styl oblékání. Někdy se jejich styl odvíjí od skupiny vrstevníků, ve které se pohybují. (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 147)

Zatímco časná adolescence se vyznačuje zvýšenou emoční labilitou, náladovostí a kolísavým sebehodnocením, tak v pozdní adolescenci emoční labilita i náladovost odeznívají. Adolescent si vytváří pojetí ideálního já. V pozdní adolescenci se objevuje větší rozdíl mezi skutečným a ideálním já. Změna obsahu o sebe-pojetí je provázána úsilím o novou integraci. Díky vnímání obsahu vlastního chování, prožívání a srovnávání s ostatními dochází k sebehodnocení. Pozitivní sebehodnocení spočívá v uznání vlastní hodnoty. Hlavním vývojovým úkolem poslední fáze adolescence kolem 18 let je dosažení vlastní identity. Úspěšná individuace v tomto období znamená dosažení, jak *psychické diferenciace* – schopnosti vnímat sebe samého jako psychicky odlišného od svých rodičů i od svých vrstevníků, uvědomovat si a akceptovat omezení a chyby rodičů a přijímat za sebe odpovědnost, tak *psychické nezávislosti* – vnímat sebe sama jako jednající nezávisle na druhých i na jejich mínění bez nepříjemných pocitů úzkosti nebo viny. V rodině adolescenti usilují o zrovnoprávnění s rodiči. Přejí si, aby se s nimi jednalo jako s dospělými, požadují stejné pravomoce. Stále jsou však na rodičích závislí, což může znamenat zvýšení nedorozumění a četnosti konfliktů. (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 151)

1.5 Proces socializace v adolescenci

Pro ranou adolescenci je typická změna postavení dospívajícího, kdy ukončuje povinnou školní docházku a volí si svou budoucí profesi. Dospívající si v této době většinou plně neuvědomuje, jak důležitá je pro něj tato volba. Jaký si zvolí směr bude do jisté míry

ovlivňovat nejen jeho budoucí povolání ale i sociální postavení. V tomto období o názorech a rozhodnutí autorit rád diskutuje, polemizuje. Období pozdní adolescence je již fází přechodu do dospělosti. Jedinec je čím dál víc akceptován jako dospělý a také se od něj očekává chování, které by dospělosti odpovídalo. Starší adolescent je zletilý, způsobilý k právním úkonům a tudíž i mnohem svobodnější. Může o sobě rozhodovat, uzavřít manželství, různé smlouvy a podobně. Starší adolescence je charakteristická diferenciací a kvalitativní proměnou sociálních rolí a s nimi i spojených společenských požadavků. Je to období proměny sociálního očekávání, na jehož počátku není zcela jasné, co dospívající může, musí či nesmí. (Vágnerová, 2012, s. 397) Základním sociologickým tématem zůstává vztah, vzájemné ovlivnění a vzájemná paralyzace socializačního působení rodiny a institucí, které nabývají na váze s přibývajícím věkem jedince. Badatelské úsilí se soustředilo na dva problémové okruhy. Jedním je problematika rodiny, které velmi často způsobují, že rodina ztrácí na dospívajícího vliv rychleji a druhým je zkoumání povahy ovlivnění socializace dospívajícího institucemi a vrstevnickou skupinou jejich vzájemné interakce. (Možný, 2008, s. 165) V adolescenci se referenční skupinou stává skupina vrstevnická a rodina ustupuje do pozadí, někdy se stává i překážkou dítěte nalézt vlastní identitu. Pro adolescenci je typické černobílé hodnocení světa a kritický postoj k rodičům. (Matoušek, 2003, s. 47) Období dospívání je obdobím ambivalentním. Rodina je pro dospívajícího významná, ale často především tím, že se od ní potřebuje osamostatnit, psychicky uvolnit, hledat sám sebe, formulovat vlastní životní filozofii, hodnotové orientace, postoje, porozumět sám sobě, dokázat být samostatný a uplatnit se i mimo rodinu. I v tomto období „oddělování se od rodiny“ je význam rodiny obrovský a nezastupitelný. (Výrost, Slaměník, 2008, s. 70)

1.6 Vývojové milníky dospívání

Rozčarování dospělých z dospívání bývá běžné. Některé děti klidně proplují a přejdou z dětství do dospělosti bez velkých zvrátů. Pro jiné rodiny je to mnohem bouřlivější doba. Rodiče a jejich dospívající děti mají často odlišné zájmy, stanoviska, životní styl a dokonce i jiné vnímání času. Rodiče mívají pocit, že jsou odmítáni. Děti zase mívají pocit, že jsou nepochopené - ano, často jsou nepochopené. Mnoho z chování dospívající mládeže je dospělým nesrozumitelné, navíc často nesnesitelné, protože nechápou jejich důvody, a tak se mohou mylně domnívat, že některé chování nemá důvod, a pak reagují způsobem, který jen zvětšuje vzdálenost mezi nimi a jejich dětmi. Výkřiky dospívajících: „Vy mi nerozumíte“ jsou většinou až příliš pravdivé. Rodiče na otázku, co je nejvíce dohání k zuřivosti na

soužití s dospívajícími dětmi nejčastěji odpovídají – vzpurnost, hrubost, nedostatek ohledů a hádky se sourozenci. Naopak dospívající na otázku, co jim nejvíce vadí na soužití s rodiči, odpovídají – zachází s námi jako s malými dětmi, nedostatek soukromí, nespravedlivé výčitky a neustálé vměšování rodičů. Pokud se rodiče nesnaží a nedokáží se sami přizpůsobit potřebám rychle se měnícího dítěte, i ty nejlepší vztahy pravděpodobně čas od času zažijí otřes. V dětství a raném mládí jsou „vývojové milníky“ pro rodiče užitečnými průvodci. Každý z milníků je přijímán jako dílčí úspěch a jako ujištění, že vývoj pokračuje normálně. Je smutné, že se spousta dospělých nedívá na změny v dospívání pozitivním způsobem. Rodiče neříkají s hrdostí: „Adam teď začíná opravdu uvažovat o věcech sám.“ Je pravděpodobnější, že si budou stěžovat: „Nemohu vystát, jak Adam tvrdí pravý opak všeho co řeknu, a jakmile otevře pusku, už se hádá“. Je pravda, že dospívající děti jsou někdy drzé, vzpurné, sobecké nebo mrzuté, ale toto chování lze lépe snášet, jestliže si dospělí uvědomí, že je to součástí normálního vývoje a že lze mnoha konfliktům a nedorozuměním v určitých situacích předejít nebo je alespoň zmírnit. Citové stavy dospívajících jsou nepředvídatelné. Jeden den dospívající může působit dospěle, vyrovnaně, druhý den je náladové, plačtivé, vzdorovité a reaguje tak, jako by bylo o několik let mladší. Dospělí by měli mít na paměti, že mladí lidé v tomto proměnlivém období obvykle nedokážou předvídat nebo jednoduše „ovládat“ své pocity a emoce. Je to i pochopitelné, vezme-li se v úvahu množství tělesných a psychických změn, které ovlivňují jeho náladu. Jsou to hlavně citové a intelektuální milníky, kolem nichž se musí v období dospívání projít, než se objeví zralá lidská bytost. Stručně naznačují následky každé větší změny, jak pro dospívajícího, tak pro rodinu. A však ne u každého se projevují všechny „typické“ znaky dospívání a chování. (Smith, 2004, s. 27)

*Zdá se, že existuje jediné jednoznačné prohlášení,
jež můžeme udělat o výchově dětí – a to zní, že bychom
děti měli přijímat jako plnoprávné individuality.
Jejich odlišnosti od rodičů i od sebe navzájem bychom měli
tolerovat a podporovat. Děti se nejlépe vyvíjejí,
jsou-li milovány pro to, co jsou, nikoliv proto,
co si někdo představuje, že by měli být.“
Antony Storr (Fenwick, Smith, 2004, s. 8)*

2 HODNOTY A HODNOTOVÝ SYSTÉM

Hodnoty jsou něčím, co je pro jedince velmi důležité a hraje v jeho životě nezastupitelnou roli. V průběhu života se hodnoty každého člověka mění a jsou závislé na aktuálních potřebách jedince, jeho psychosociální zralosti, jeho zkušenostech, trávení volného času, ale také na okolí, kterým je člověk obklopen. Psychologicky jsou hodnoty jistým zobecněním snahových tendencí člověka a opírají se o jeho zkušenosti a ideje. (Čačka, 2002, s. 332)

Sak (2004, s. 19) mluví o hodnotách a hodnotové orientaci jako o součásti energetické stránky osobnosti každého člověka, která společně s dalšími komponenty jako jsou potřeby, zájmy či postoje motivuje člověka a zároveň určuje směr jeho jednání.

V Maslowově pojetí představují hodnoty osobní „*vizi dokonalého života a jsou tak něčím, pro co má cenu žít*“. Jejich uspokojování pak působí jedinci nejvyšší radost a štěstí.

2.1 Hodnotové vědomí

Každý člověk má hodnoty individuálně hierarchicky uspořádány. Celek hierarchického uspořádání hodnot tvoří tzv. hodnotové vědomí, které v průběhu vývoje osobnosti získává větší zralost, jedinečnost a scelenost. Ani stabilní hodnotové vědomí vyspělé osobnosti se nekryje s aktuální a navenek ukazovanou hodnotovou orientací. Subjektivní význam hodnot závisí na věku, pohlaví, zkušenostech, vzdělání, sociálním prostředí, světovém názoru a mravním vědomí. U některých jedinců se i ve vyšším věku objevují nezralé hodnoty a nestabilní systémy hodnot. Tento fakt může být ukazatelem například psychické nevyspělosti, důsledek vztahů s mladšími lidmi atd. (Čačka, 2002, s. 336)

2.2 Hodnotový systém

Hodnoty se ve struktuře osobnosti, sociální skupině nebo společnosti nevyskytují nahodile, ale tvoří obsahově podobné, hierarchicky a logicky uspořádané hodnotové systémy a orientace. Každá samostatná hodnota má v hodnotovém systému vymezeno své postavení, přičemž pozice jednotlivých hodnot se vzájemně ovlivňují. Hodnotový systém neboli hodnotová orientace je v podstatě strukturovaný celek hodnot uspořádaných do jakéhosi žebříčku a je v zásadě ukazatelem zaměřenosti osobnosti a může být rozdělen na hodnoty materiální a duchovní. Utváření hodnotového systému je determinováno činiteli endogenními, které vycházejí z nás a činiteli exogenními vycházející z okolí, přičemž za dominující bývají považovány exogenní, jako je například dosažené vzdělání, profese, postavení ve společ-

nosti, atmosféra sociálního prostředí, okolí, které nás obklopuje. Hodnotový systém jako celek má určitý vliv na chování jedince. (Sak, 2004, s. 9)

2.3 Typologie hodnot

Čačka (2004, s. 343) uvádí rozdělení hodnot podle Rogerse na:

1. **Fyziologicky operativní** - tyto mají význam pro organismus, a rozhodující je zde tělesný zážitek libosti či nelibosti, typický již pro rané dětství.
2. **Sociálně uznávané**- jsou osvojovány pod větší či menší hrozbou sankce, popř. slíbením odměny, a tímto způsobem je dítě nuceno akceptovat to, o čem bylo poučeno jako o správném.
3. **Obecně univerzální** - dospívající si postupně začíná výrazněji uvědomovat i rozpor v pojetí hodnot různých skupin (altruismus ve škole, egoismus v rodině). Východiskem z poznání těchto rozporů je přechod na hodnoty obecně univerzální, které představují návrat k individuálnímu hodnocení na bázi osobní žádoucnosti, a navazují na určité faktory sociální zkušenosti jednotlivce.

Sak ve svých výzkumech z devadesátých let rozlišuje těchto sedm hodnot:

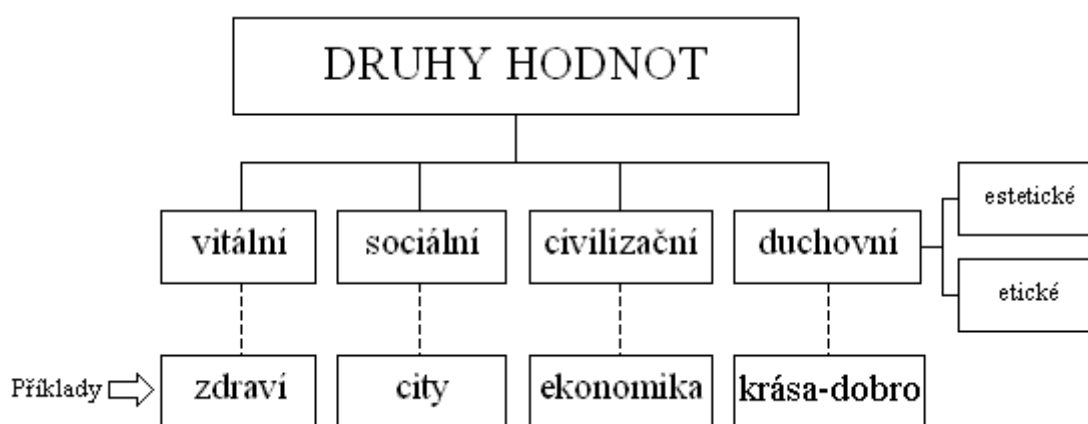
1. **Globální** - zájmy lidského rodu jako například zdraví, mír, životní prostředí.
2. **Reprodukční** - orientace na rodinu, děti.
3. **Hédonistická** - orientace na zájmy, záliby, přátelství.
4. **Profesně-rozvojová.**
5. **Liberální** - oceňuje svobodu, demokracii.
6. **Materiálně-egoistická.**
7. **Sociálně-hodnotová** – být užitečný druhým, veřejně prospěšná práce společenská aktivita. (Kraus, 2006, s. 60)

Hodnoty lze také členit do těchto skupin:

- **Teoretické hodnoty** – odhalení pravdy, získávání znalostí.
- **Ekonomické hodnoty** – výroba a získávání zboží, kariéra, peníze.
- **Estetické hodnoty** – harmonie, vzhled.
- **Sociální hodnoty** – přátelství, kolegiálnost, pomoc, životní jistoty.
- **Politické hodnoty** – moc, vliv, uznání.
- **Náboženské hodnoty** (morální principy) – víra, naděje, dobro.

Podle Kučerové (1996, s. 72) je možno hodnoty rozdělit na:

- **přírodní** - vitální (potrava, zdraví, zdatnost),
- **sociální** (vztah k lidem, k sobě samému, milovat a být milován, mezilidské vztahy a city),
- **civilizační** (úroveň společenského zřízení, charakter výroby, techniky a ekonomiky),
- **duchovní** – lidská osobnost, hledání smyslu a podstaty života tj. kulturní a mravní (pravda, krása, dobro atd.)

Graf 1 - Druhy hodnot (Kučerová, 1996, s. 72)

Hodnoty mohou být jak pozitivní, tak negativní, tedy nejen kladné. V naší civilizaci je nejvyšší hodnotou lidský život, proto pozitivní hodnoty představují vše, co prospívá jeho rozvoji, negativní vše, co mu škodí. Hodnoty nejsou jen kvality pro život nutné, ale jsou tím, co je člověku blízké, čeho si váží, co ctí.

2.4 Klasifikace hodnotových orientací

Mezi individuálními hodnotovými systémy a orientacemi existuje řada rozdílů a to jak na úrovni jedinců, tak i sociálních skupin, sociálních kategorií, subkultur a jednotlivých kultur, respektive různých společností. Pro jejich klasifikaci vznikla řada typologií, z nich nejznámější je zřejmě dělení hodnotových orientací podle E. Sprangera, který rozlišuje šest typů lidí podle hodnotové orientace:

1. **Teoretický člověk** - je zaměřený na hledání pravdy, na uvažování a na kritiku. Chce poznat zákonitosti a podstatu světa a vztahů mezi lidmi.
2. **Estetický člověk** – vidí nejvyšší hodnotu ve formě a harmonii, hledá příležitost k sebevyjádření.
3. **Ekonomický člověk** - je zaměřen na užitečnost a praktičnost, je egocentrický. Hodnotu má jen to, co je prospěšné jemu a jeho rodině.
4. **Sociální člověk** - nesobecký altruista. Usiluje o lásku, ta je pro něj jedinou formou lidského vztahu.
5. **Politický člověk** -mocenský typ osobnosti. Za nejvyšší hodnotu pokládá moc, vyhledává soutěž, vliv, možnosti ovládat druhé.
6. **Náboženský člověk** - usiluje o hledání smyslu života, vidí nejvyšší hodnotu v jednotě, hledá mystickou náboženskou zkušenost.

2.5 Vývoj hodnotové orientace

Hodnotám se člověk učí již od raného dětství, nejdůležitějším činitelem v procesu vývoje hodnot je rodina. K předávání hodnot nedochází přímo, hodnoty dítěti rodiče vštěpují skrze vlastní jednání a výchovu. Každý jedinec se rodí do určitého společenského prostředí a získává určitou pozici odvozenou od sociálního postavení jeho rodiny. Hodnoty se vyvíjejí a diferencují v průběhu socializace, tento vývoj zahrnuje potřeby očekávání společnosti, ale také individuální potřeby a očekávání jedinců. Nejvíce se však týká oblastí - vztahu k sobě samému, vztahu k druhým lidem, ke skupině, komunitám, institucím a populaci jako celku. V adolescenci se vytváří vlastní hodnotová orientace. Vývoj hodnotové orientace není u mládeže ve středoškolském věku zcela ukončen, neboť mladý člověk si neustále přetváří a vytváří svou vlastní hodnotovou orientaci v průběhu života a to tak, jak se setkává s nejrůznějšími životními situacemi, informacemi, okolním prostředím a všemi vlivy, které na něj z vnějšku působí. (Sak, 2004, s. 9)

Podle Krause (2006, s. 58) vývoj hodnot ovlivňují:

- **Činitelé endogenní** - například věk, pohlaví, vzdělání, psychická a sociální zralost.
- **Činitelé exogenní** - například rodina, přátelé, vrstevníci, prostředí, v němž se jedinec pohybuje, nastavené podmínky společnosti, ve které žijeme, alkohol, drogy.

Velký vliv na vývoj hodnot mají 3 základní oblasti:

1. **Materiální podmínky života** – například úroveň bydlení, finanční situace rodin.
2. **Sociální a výchovné instituce** – rodina, škola, volnočasová zařízení.
3. **Politicko-ekonomická situace společnosti.**(Kraus 2006, s. 59-60)

Z hlediska sociální pedagogiky podle mají zásadní formativní vliv:

1. **Rodina** - hodnoty, vzorce chování, vztahy.
2. **Vrstevníková skupina** - utváření sebepojetí, subkultury, iniciace.
3. **Lokální prostředí** - čtvrť, ulice.
4. **Školní prostředí** - role, autorita učitele, školy.
5. **Pracovní prostředí.**
6. **Masmédia** – manipulace, monotónnost, novelizace.

Podle Krause (2006, s. 59) předpokladem pro zdravý vývoj hodnot a hodnotových systémů je ztotožnění se s normami dané společnosti. Každá společnost by měla mít vytvořeny vlastní normy a podporovat jejich respektování všemi členy společnosti. Pokud funguje tento systém, mohou normy představovat jakousi pevnou zeď, do které by se jednotlivé hodnoty promítaly a měly se k čemu vztahovat.

Sak a Saková (2004, s. 11) uvádějí ve své knize *Mládež na křižovatce* výsledky empirických výzkumů zaměřených na žebříček hodnot mládeže, kterou rozdělily do tří věkových kategorií 15-18 let, 19-23 let a 24-30 let. V tomto výzkumu autoři pracovali s celkem 23 hodnotami, které poskládali podle indexů důležitosti, které byly vytvořeny pomocí pětistupňové škály a následně vypočteny aritmetickými průměry. Tyto hodnoty uvádíme v níže uvedené tabulce a většinu z těchto hodnot jsme si zvolili pro praktickou část bakalářské práce.

Indexy hodnot ve věkových skupinách				
	Věkové skupiny			
	15-18	19-23	24-30	Celkem
Zdraví	4,76	4,87	4,88	4,85
Láska	4,64	4,68	4,66	4,66
Mír, život bez válek	4,55	4,64	4,65	4,63
Životní partner	4,39	4,65	4,61	4,59
Svoboda	4,58	4,56	4,50	4,53
Přátelství	4,55	4,58	4,45	4,51
Rodina a děti	4,16	4,48	4,54	4,45
Zdravé životní prostředí	4,24	4,43	4,44	4,40
Demokracie	4,42	4,37	4,27	4,32
Pravda, poznání	3,97	4,20	4,19	4,15
Zajímavá práce	4,01	4,06	4,00	4,02
Rozvoj vlastní osobnosti	3,99	3,98	4,05	4,02
Plat, další příjmy	3,93	3,98	3,86	3,91
Úspěšnost v zaměstnání	3,90	3,88	3,88	3,88
Vzdělání	3,97	3,77	3,90	3,87
Uspokojování svých zájmů, koníčků	3,84	3,86	3,71	3,78
Být užitečný druhým lidem	3,51	3,79	3,78	3,74
Majetek	3,55	3,58	3,33	3,44
Soukromé podnikání	3,10	2,55	2,80	2,77
Společenská prestiž	2,76	2,70	2,72	2,72
Veřejně prospěšná činnost	2,39	2,41	2,54	2,47
Bůh	1,96	2,39	2,35	2,30
Politická angažovanost	1,60	1,54	1,60	1,58

Tabulka 1 - Indexy hodnot (Sak, Saková, 2004, s. 11)

3 VOLNÝ ČAS

Volný čas nás provází téměř celý život a je pro nás něčím naprosto běžným a považujeme jej za přirozenou součást našeho života.

3.1 Definice volného času

Existují dva hlavní směry definice:

1. Sociologický přístup – vychází z charakteru činností člověka a je definovaný více subjektivně: Volný čas je všechnen čas, který zůstává člověku na relativně svobodné využití, po odečtení času potřebného na plnění povinností (školských, pracovních, občanských) a času potřebného na uspokojování základních potřeb (fyziologických a sociálních).

2. Psychologický přístup – tento přístup je modernější a je definovaný jako subjektivní: Volný čas je všechnen čas, který člověk vnímá jako čas pro sebe a pro vlastní seberealizaci.

Za zakladatele pedagogiky volného času je považován Dumazedier (1915-2002) a ten definoval volný čas jako „*komplex aktivit mimo pracovní, rodinné a společenské závazky (i mimo biofyzickou péči o vlastní osobu), jimiž se jedinec zabývá ze své vůle, aby si buď odpočinul, pobavil se, nebo svobodně zdokonaľoval svou tvůrčí kapacitu*“ (Pácl in Spousta et al., 1997, s. 62) Z této Dumazedierovi definice vycházejí i další autoři, kdy například Holinová (in Masarik, Masariková, 2002, s. 7) definuje volný čas jako „*čas, s kterým mladí lidé mohou disponovat podle vlastního rozhodnutí, věnují ho souhrnu činností vykonávaných mimopracovních (mimoškolních) povinností a nevyhnutelných činností, určených na fyzický odpočinek, uspokojování kulturních a společenských potřeb a zájmů v rámci tělesného a duševního kultivování, jako i činností spojených s rozvojem a formování společenské odpovědnosti*“.

V současné době se volný čas považuje za hodnotu a ta může být:

- **Individuální** – seberealizace, uspokojování individuálních potřeb a zájmů.
- **Sociální** – zdravý životní styl, prevence sociálně patologických jevů.
- **Edukační** – prostor pro různé druhy celoživotního učení.
- **Ekonomická** – pracovní příležitosti, služby, průmysl volného času.

3.2 Funkce volného času

Podle Holinové (in Masaryk, Masaryková, 2002, s. 11) volný čas a jeho kvalitní a efektivní využívání plní několik funkcí, které přinášejí jistou přidanou hodnotu v jeho trávení. Volnému času přiřazuje tyto funkce:

- všestranný rozvoj osobnosti,
- uspokojování životních potřeb,
- reprodukce pracovní síly,
- plnění společenských úloh.

Kraus (2006, s. 50) vymezuje tyto tři základní funkce volného času:

- odpočinková (relaxační, regenerační),
- zábavní (kompenzační),
- kultivační (rozvoj osobnosti).

Kratochvílová (in Masaryk, Masaryková, 2002, s. 12) funkce volného času rozděluje na:

- zdravotně-hygienická funkce,
- formativně-výchovná funkce,
- seberealizační funkce,
- socializační funkce,
- preventivní funkce.

Pávková a kol. (2002, s. 39) hovoří o funkcích výchovy mimo vyučování a to:

- výchovně-vzdělávací funkce,
- zdravotní funkce,
- sociální funkce,
- preventivní funkce.

Hofbauer (2004, s. 14) uvádí tyto funkce volného času:

- psychologická,
- sociální,
- terapeutická,
- ekonomická.

Opaschowski (1996, s. 93-94) vymezuje funkce volného času takto:

- rekreaci – zotavení a upevnění zdraví, načerpání nových fyzických a psychických sil, zajištění spánku a odpočinku,
- kompenzaci – rozptýlení, povyražení, zábavu, obveselení, psychickou úlevu,
- edukaci – potřeba poznávání, učení se, dovídání se nových informací,
- kontemplance – oddech, odpočinek, klid, sebereflexe, uvědomění si volného času, zamyšlení se nad životem, hledání vlastní identity,
- komunikace – posilování sociálních vztahů a celkové soudržnosti, vyhledávání nových sociálních vztahů, trávení času s přáteli,
- integrace – ve smyslu skupinových činností, podporuje sounáležitost, potřebu kolektivního vztahu, potřebu uznání, toleranci a důvěru,
- participace – spoluúčast na volnočasových aktivitách, angažovanost, spolurozhodování se,
- akulturace – kreativní seberozvíjení, projev vlastní činnosti a zúčastnění se v oblasti kulturního života, uspokojuje touhu po uplatnění se ve společnosti, po růstu osobnosti z hlediska schopností a dovedností.

3.3 Životní styl a volný čas

Volný čas bývá často spojován s životním stylem. Volný čas je nedílnou součástí životního stylu a podle volnočasových aktivit, které člověk provozuje se hodnotí jeho životní styl. Duffková a kol. (2008, s. 51-52) vymezují životní styl jako „*způsob, jakým lidé žijí – tedy jak bydlí, stravují se, vzdělávají se, chovají se v různých situacích, baví se, pracují, spotřebovávají, vzájemně komunikují, jednají, rozhodují se, cestují, vyznávají a dodržují určité hodnoty, starají se o děti, pěstují potraviny, vyrábějí atd.*“.

Kraus (2008, s. 166) charakterizuje životní styl jako „*široký komplex činností a s nimi spjatých postojů, norem, hodnot, návyků, které mají trvalý ráz a jsou pro každého člověka individuálně specifické – vystihují jeho osobnost*“.

Životní styl každého jednotlivce je zasazen do širšího společenského kontextu, ovlivňuje ho historický vývoj, tradice, kulturní a ekonomická úroveň společnosti. Každý člověk má nějaký svůj životní styl, určitým způsobem vykonává konkrétní činnosti, má své životní hodnoty, žije v rámci určité sociální skupiny a vyplňuje svůj volný čas. Daný životní styl člověka se odvíjí zejména od vnějších faktorů, kterými jsou rodinné zázemí, životní pod-

mínky a odvíjí se také od osobnosti jedince a jeho konkrétních potřeb, hodnot, zájmů, dovedností, schopností. Životní styl se liší také na základě pohlaví, věku, vzdělání, typu bydliště, sociální struktury, zdravotního stavu, rodinného stavu, zaměstnání apod. (Dufková, Urban, Dubský, 2008, s. 113-116).

Trávení volného času a jeho zařazení do hodnot člověka je jedním z hlavních ukazatelů životního stylu. Životní styl ovlivňuje člověka ve všech oblastech jeho osobnosti a také ve stylu jeho chování. Za významný ukazatel životního stylu bývají často posuzovány vztahy s jednotlivci, skupinami a sociální interakce. Někteří lidé tráví nejraději svůj volný čas ve společnosti, jiní tráví volný čas sami se sebou. Rodina hraje důležitou roli ve formování osobnostního vztahu k volnému času, kde prvotní zkušenosti s využitím volného času člověk získává právě v rodině. Děti často napodobují životní styl svých rodičů, vyrůstají v něm a později ho preferují ve své rodině. Ve většině případů si potom vybírají svého životního partnera s podobným životním stylem (Pávková a kol., 2002, s. 28-31).

3.3.1 Výchova ke zdravému životnímu stylu

Pávková a kol. (2002, s. 31) považuje za důležité vychovávat člověka ke zdravému životnímu stylu tak, aby uměl rozumně hospodařit s volným časem, aby byl aktivní, uměl přijímat podněty a vyvíjel úsilí v činnostech, které přispívají k navazování nových i kvalitních sociálních vztahů.

Kraus (2008, s. 167) vymezuje tyto znaky životního stylu:

- **Kognitivní hodnocení sebe samého a svého postavení ve světě** – základním východiskem života každého jedince je jeho osobní životní filozofie.
- **Způsob prožívání** – lidé se od sebe navzájem odlišují kvalitou a intenzitou prožitků, snah potlačovat přirozené emoce.
- **Vztah k práci, odpočinku a pohybové aktivitě** – typickou formou regenerace duševních sil je seberealizace, za velmi důležitou lze považovat dovednost účinně relaxovat.
- **Zvládání sociální interakce** – pro člověka je důležité disponovat dostatečnou sociální sítí, která mu zaručuje pocit bezpečí a které může důvěřovat, ale zároveň by se neměl stávat citově závislý na jedné osobě a připravit se o svou citovou autonomii.
- **Ego úroveň** – ke zvládání náročných životních úkolů musí být člověk dobře osobnostně vybaven.

„Životní styl jedince se vyvíjí po celý život. V každé životní fázi je modifikován, přizpůsoben dané životní situaci a sociální pozici se všemi zastávanými sociálními rolmi, ale stále je to životní způsob určitého jedince, věkové skupiny, generace. Každá životní fáze má svou podobu životního stylu odpovídající sociální pozici, potřebám a zájmům člověka v dané fázi“ (Sak, Kolesárová, 2012, s. 98)

3.3.2 Faktory ovlivňující formování životního stylu

Faktory, které ovlivňují formování životního stylu můžeme podle Krause (2008, s. 168)

rozdělit na:

- **Objektivní společenské faktory** - jsou představovány ekonomickými a politickými poměry v dané společnosti. Ekonomická situace podmiňuje jak vlastní pracovní aktivity člověka, tak i jeho aktivity ve volném čase – například vysoká nezaměstnanost ovlivňuje životní styl skupiny lidí bez práce.
- **Kulturní tradice** - hrají důležitou roli při formování životního stylu. Podílejí se na utváření života jednotlivce i celé společnosti. Život jednotlivce utváří i zvyky a jednání praktikované v orientační rodině například způsob hospodaření v domácnosti, výchova dětí a trávení volného času, uspokojování biologických a kulturních potřeb. Vliv má i úroveň vědeckého a technického rozvoje dané společnosti.
- **Subjektivní faktory** - jsou dány individuálními potřebami a záměry jednotlivce a patří mezi ně pohlaví, zdravotní stav a věk člověka a také psychologické charakteristiky jako například intelektová úroveň, temperamentové dispozice. Důležité místo v motivační struktuře a v chování zaujímá hodnotový systém. Na úroveň a kvalitu životního stylu má vliv také míra dosaženého vzdělání.

3.3.3 Zdravý životní styl

Žít zdravě znamená chovat se tak, abychom neohrozili vlastní zdraví, ani zdraví našich bližních. Při naplňování zdravého způsobu života je potřeba přemýšlet o těchto jeho základních faktorech:

- **Životní rytmus** – vhodný poměr pracovní činnosti a odpočinku, fyzické a psychické zátěže, přiměřené množství spánku.
- **Pohybový režim** – pravidelný pohyb, přiměřená fyzická námaha.
- **Duševní aktivita** – rozvoj kulturních zájmů, dalšího vzdělávání, respektování zásad duševní hygieny, odreagování se od každodenního napětí.

- **Životospráva a racionální výživa** – vhodný stravovací režim, který slouží k zachování zdraví, tělesné a duševní výkonnosti.
- **Zvládání náročných životních situací** – schopnost řešit konflikty, zvládat stresové situace, překonávat frustrace. (Kraus, 2008, s. 170)

Pěstovat zdravý životní styl znamená rozvíjet tělesné, psychické a duchovní kultury osobnosti:

- **Tělesná kultura osobnosti** – zahrnuje rozvoj dovedností a návyků osobní hygieny, životosprávy, stravovacích zvyklostí, ovládnutí touhy po škodlivých požitech jako jsou drogy, kouření, alkohol a také přiměřený aktivní pohyb podle zásady „vytrvalost pro srdce, pružnost pro páteř“.
- **Psychická kultura osobnosti** – je složitým komplexem kvalit, které se konkretizují do žádoucích rysů, stylů, do socializovaných potřeb a hodnotových orientací. V dnešní době se klade důraz především na odpovědnost, uvážlivost, sebeovládání, poznávací dychtivost, pro sociální orientaci, reflexi a sebereflexi, umění efektivně se učit, být tvořivý a sociálně zdatný.
- **Duchovní kultura osobnosti** – je často redukována jen na estetické, literární a vědecké zájmy a realizační dovednosti, ale zahrnuje především mravní vyspělost, citlivost svědomí a smysl pro duchovní dimenzi bytí. (Kraus, 2008, s. 171)

3.4 Volný čas v lidském životě

Nejčastější determinanty volnočasového jednání věkových skupin jsou i typické životní a vývojové změny jako například vstup do školy, do zaměstnání, partnerství, manželství, rodičovství. Dochází ke změnám v důsledku společenského a technického rozvoje. Plné docenění kvalitního a smysluplného trávení volného času přineslo až 20 století. (Němec, 2003, s. 63)

Ve vývoji volného času Duffková, Urban a Dubský (2008, s. 163-165) rozlišuje čtyři obecné atributy:

- značná různorodost ve trávení volného času – kde existuje pestrá nabídka trávení volného času oproti minulosti,

- snižování volného času – kdy objem volného času se redukuje, neboť současná společnost vytváří velký tlak na jedince v pracovní oblasti, práce mnohdy přesahuje pracovní dobu a zasahuje tak do objemu volného času,
- sklon trávit volný čas pasivním způsobem – lidé vyhledávají nenáročné činnosti jako například sledování televize, četba časopisů, děti a mládež tráví svůj volný čas u počítače hraním her nebo brouzdáním po internetu. Stále méně lidí navštěvuje společenské či kulturní akce a naopak je zde rostoucí tendence trávení volného času cestováním, zejména u mladých lidí bez závazků,
- skutečnost, že do volného času se promítají ekonomické faktory – které ve většině případů rozhodují o způsobu, místu a frekvenci trávení volného času. Tendence, která směřuje k pasivnímu trávení volného času, je zapříčiněna finančními podmínkami obyvatelstva. Ale také roste určitý počet lidí, kteří jsou ochotni na svých dovolených a volném času nešetřit.

Lze říci, že každé vývojové období života má určitou typickou volnočasovou aktivitu. Volný čas dětí a mládeže lze charakterizovat jako prostředek nespécifické primární prevence projevů rizikového chování. Výrazný vliv v tomto období má rodina, proto je velmi důležité naučit děti a mládež smysluplně trávit volný čas. V dnešní době existuje spousta zařízení, které nabízejí pestrou nabídku volnočasových aktivit například nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, školní družiny a školní kluby, domovy dětí a mládeže, pastorační centra, základní umělecké školy, Salesiánské hnutí mládeže aj. (Pávková a kol. 2002, s. 43).

Dospělí si vybírají a realizují volnočasové aktivity sami. Určujícím faktorem je zaměstnání dospělého člověka, které určuje množství stráveného času prací, práce na směny, limity povolání ve výběru volnočasových aktivit, ale také jej ovlivňují finanční prostředky, které může do volného času investovat. Na rozdíl od dětí a mládeže je volný čas dospělých omezován tím, že v práci tráví více času než děti ve škole. Dalším omezujícím faktorem zejména u žen je péče o rodinu, potom se dospělý stává tím, kdo má značný vliv na volný čas svých dětí. Rovněž je limitován i vlastním partnerem či partnerkou. Charakteristickým znakem pro volný čas v dospělosti je regenerace, relaxace a také kompenzace pracovního života. V každém vývojovém období člověka se mění význam volného času, také se mění kvalita i kvantita volnočasových aktivit. To co bylo důležité v období mládí, může být v období dospělosti a ve stáří méně významné a naopak to co se v mládí zdálo nevýznamné, může být ve vyšším věku důležitější. (Janiš, Skopalová, 2016, s. 20)

V následující tabulce uvádíme hodnoty, které jsou v jak kterém období života více či méně důležité.

Tabulka 2 - Vnitřní oblasti cílů (Wilkening, Freud, Martin, 2009, s. 105)

Povolání	Velmi důležité v mladé a střední dospělosti, naopak ve stáří ztrácí význam.
Partnerství	Obzvláště důležité v mladé dospělosti.
Rodina	Důležitá ve všech fázích lidského života.
Volný čas	Velmi důležitý ve střední a starší dospělosti.
Zdraví	Zvláště ve stáří má velký význam.
Materiální potřeby	Důležité v dospělosti, méně významné jsou ve stáří.
Přátelství	Důležité ve všech obdobích lidského života.

Na základě údajů uvedených v tabulce se dá říci, které hodnoty hrají během života významnou roli. V období mládí se zaměřujeme na přátelství, v období mladé dospělosti zejména partnerský život a profesní dráhu, se kterou souvisí pracovní život. Dobrá ekonomická situace a nezávislost je vlastností každého schopného dospělého člověka. K úspěšnému nastartování životní dráhy poskytuje zázemí rodina, která je důležitým faktorem pro spokojený život, protože nás obklopuje láskou a přátelstvím a je pro člověka oporou. Volný čas a zdraví jsou důležité zejména v pozdějším věku, kdy jedinec ukončuje profesní dráhu a do popředí vkládá zájmy a péči o svůj zdravotní stav. Každá životní etapa se liší svými zvláštnostmi a vymezuje specifické potřeby člověka. (Janiš, Skopalová, 2006, s. 22)

3.5 Odraz hodnot při trávení volného času

Podle převažujících hodnot lze životní styly dle Krause (2008, s. 167) rozdělit např. na:

- **Životní styl s náplní studia** – je provozován lidmi, kteří se věnují často četbě, návštěvám knihoven, divadla, poznávacím výletům, ale také sledováním vědomostních a různých zajímavostí v televizi. Pro tuto skupinu je typická zvědavost a vyhledávání nových informací.

- **Životní styl, který považuje za důležitou hodnotu hru a zábavu** – tento styl je typický pro sportovce nebo sportovní fanoušky, ale také pro hráče různých her – například šachy a pravidelné návštěvníky různých zábavných podniků a příznivce nejrůznějších pravidelných i méně pravidelných oslav.
- **Životní styl s rozjímáním** – lidé jej provozují buď jako jednotlivci nebo v komunitách. Ze statistik vyplývá, že jde zejména o samotáře, kteří nikdy netráví čas s rodinou.

Podle povahy každodenních činností člověka odlišujeme:

- **Aktivity orientované na práci, profesi a přípravu na ni** – vzdělávání, vstup do zaměstnání, adaptace na pracovní proces, stabilizace, profesní vzestup – kariéra atd.
- **Aktivity spojené s rodinou** – vyhledávání partnera, zakládání vlastní rodiny, budování a rozvoj domácnosti, výchova dětí, trávení času s rodinou atd.
- **Aktivity v oblasti zájmů** – vymezování osobních zájmů, jejich pěstování a rozvoj spojený s hledáním kompromisů se zájmy ostatních členů rodiny, odpočinek, zábava, relaxace.
- **Aktivity propojené se společenským životem** – participace na společenském životě, zapojování se do občanských vztahů, rozšiřování okruhů společenských styků, zastávání pozic ve společenském a politickém životě.
- **Aktivity spojené s uspokojováním biologických a hygienických potřeb.** (Kraus, 2008, s. 168)

Zvýše uvedeného vyplývá, že hodnoty člověka se odrážejí do životního stylu a trávení volného času.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUMNÁ ČÁST

Praktická část bakalářské práce se věnuje kvantitativnímu výzkumu, zaměřenému na hodnoty dnešní mládeže a jejich trávení volného času. Pro výzkumné šetření jsme si zvolili výzkumné šetření formou dotazníku.

4.1 Cíle výzkumu

Cílem výzkumu je zjistit, jaké hodnoty má dnešní mládež, jakým způsobem dospívající nejraději tráví svůj volný čas, které činnosti preferují, kde a s kým nejčastěji svůj volný čas tráví. A zda hodnoty mají vliv na trávení volného času, tedy například má-li dospívající jednu ze svých hodnot vzdělání, tak zda se tato hodnota odráží do trávení volného času tak, že právě ve volném čase hodně čte odbornou literaturu, snaží se získávat nové poznatky, často navštěvuje knihovnu, semináře atd.

Ke zjištění daného stavu použijeme dotazník vlastní konstrukce, který je ekonomicky a časově nenáročný a ze získaných informací umožňuje určit jev.

Pro výzkum jsme si zvolili následující dílčí cíle:

1. Zjistit jaké hodnoty dospívající mají a jaká je jejich hierarchie.
2. Zjistit jaké aktivity dospívající ve svém volném čase preferují.
3. Zjistit s kým dospívající nejčastěji tráví svůj volný čas a kde nejraději svůj volný čas tráví.
4. Zjistit, jestli jejich hodnoty souvisí s trávením volného času a zda se odráží do způsobu trávení volného času, či nikoliv.
5. Zjistit jakou hlavní funkci pro ně volný čas má.

4.2 Otázky výzkumu

Hlavní výzkumnou otázkou našeho šetření je: Jaké hodnoty má dnešní mládež a jakou mají souvislost s trávením volného času dospívajících?

Další výzkumné otázky, pro vyjasnění cílů, které jsme si zvolili jako klíčové pro výzkum, můžeme formulovat takto:

O1: Jaká je hierarchie hodnot současné mládeže?

Dotazník otázka č. 3

O2: Souvisí hodnoty dospívajícího se způsobem trávení volného času?

Dotazník otázka č. 3 a č. 4

O3: Věnují se dle svého názoru dospívající většinou aktivní nebo pasivní zábavě?

Dotazník otázka č. 5

O4: Tráví dospívající svůj volný čas raději doma než mimo domov?

Dotazník otázka č. 6

O5: Tráví dospívající svůj volný čas raději s kamarády, s rodinou nebo o samotě?

Dotazník otázka č. 7

O6: Je zábava hlavní funkcí volného času pro dospívající?

Dotazník otázka č. 8

O7: K čemu nejčastěji dospívající využívají internet?

Dotazník otázka č. 9

O8: Jaké existují překážky, které dospívajícím brání ve využití volného času podle jejich představ?

Dotazník otázka č. 10

4.3 Stanovení hypotéz

K ověření základního tvrzení o hodnotách, hodnotové orientaci a způsobu trávení volného času dnešní středoškolské mládeže jsme si stanovili následující hypotézy (H):

H1: Předpokládáme, že nebudou převažovat materiální hodnoty nad sociálními.

H2: Předpokládáme, že způsob trávení volného času u dospívajících bude spíše aktivní, než pasivní.

H3: Předpokládáme, že hodnoty dospívajících se odráží do způsobu jejich trávení volného času.

H4: Předpokládáme, že dospívající využívají internet spíše ke komunikaci s přáteli, než k získání informací.

4.4 Popis zkoumaného vzorku

Vzhledem k tomu, že práce je zaměřena na současnou dospívající mládež, tak pro výzkum byli zvoleni studenti 3. a 4. ročníků středních škol ve věku 17 až 19 let v okrese Vsetín, kteří se účastní semináře s názvem „Kam po střední škole“ pořádaným Úřadem práce na kontaktním pracovišti Vsetín. Dotazníky byly předány dvěma kolegyním z Úřadu práce z oddělení „Poradenství a dalšího vzdělávání“, které po skončení semináře studentům dotazníky rozdaly a požádaly je k jejich vyplnění. Po vyplnění byly dotazníky předány zpět k vyhodnocení.

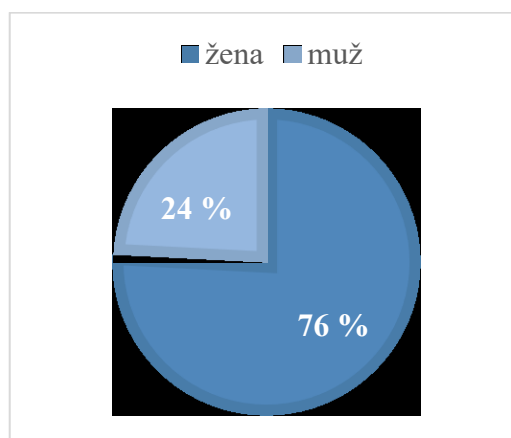
5 VLASTNÍ VÝZKUM

V následující kapitole se budeme věnovat analýze a interpretaci dat. Konkrétně představíme výsledky dotazníkového šetření a provedeme verifikaci stanovených hypotéz.

Průzkumu se zúčastnilo celkem 153 osob z řad studentů středních škol ve věku 17 až 19 let, kteří se zúčastnili semináře. Distribuce dotazníků proběhla prostřednictvím kolegyně z Úřadu práce. Studenti dotazníky ochotně vyplnili, jejich návratnost byla 100 %.

Deskripce vzorku respondentů podle pohlaví:

Z celkového počtu 153 respondentů (dospívajících) se výzkumného šetření zúčastnilo 116 žen, tj. 76 % a celkem 37 mužů, tj. 24 %. Poměr mezi pohlavími byl nerovnoměrný, s převažujícím počtem žen.

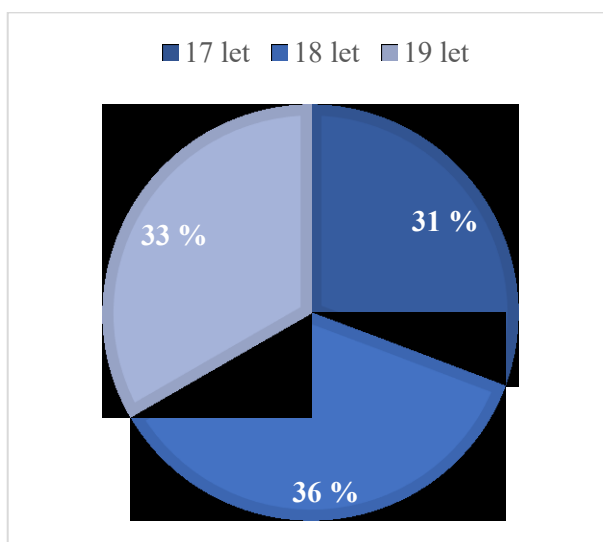
Graf 2 - Pohlaví respondentů (vlastní zpracování)

Pohlaví respondenta	Absolutní četnost n_j	Relativní četnost f_j
žena	116	0,76
muž	37	0,24
	$\Sigma 153$	$\Sigma 1,00$

Tabulka 3 - Pohlaví respondentů (vlastní zpracování)

Deskripce vzorku respondentů podle věku:

Věk respondentů byl vymezen dle potřeb této práce a odpovídal dospívajícím studentům v rozmezí od 17 do 19 let. Cílová skupina v dané věkové hranici byla cíleně vyhledána, neboť jsme se zaměřili na studenty 3. a 4. ročníků, kterým odpovídá právě uvedený věk respondentů, který byl v 46 případech 17 let, 55 z nich mělo 18 let a 51 respondentů mělo 19 let.

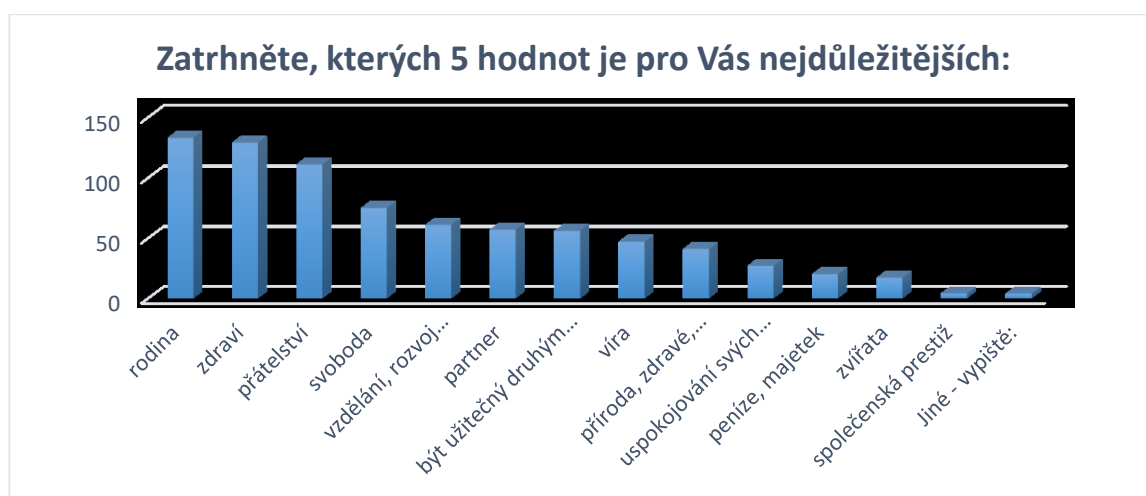
Graf 3 - Věk respondentů (vlastní zpracování)

Věk respondenta	Absolutní četnost n_j	Relativní četnost f_j
17 let	47	0,31
18 let	55	0,36
19 let	51	0,33
	Σ 153	Σ 1,00

Tabulka 4 - Věk respondentů (vlastní zpracování)

5.1 Vyhodnocení dotazníku v souvislosti se stanovenými otázkami

Výzkumnou otázku č. 1: *Jaká je hierarchie hodnot současné mládeže?* Zkoumala dotazníková otázka č. 3, která respondenty žádala o zatržení 5 nejdůležitějších hodnot z nabídky 13 možností a položky *jiné*. Nejčastěji byly za nejdůležitější hodnoty označeny rodina (133 x), zdraví (129 x) a přátelství (111 x). Naopak nejméně často byla za jednu z nejdůležitějších hodnot označena společenská prestiž (4 x). Čtyři respondenti zatržili možnost *jiné*, kde uvedli lásku, víru, sport a závislost. Kompletní výsledky zachycuje Graf č. 4 a Tabulka 5. U této otázky, kde dospívající zatržili více možností, se zaměříme pouze na pozorovanou četnost.

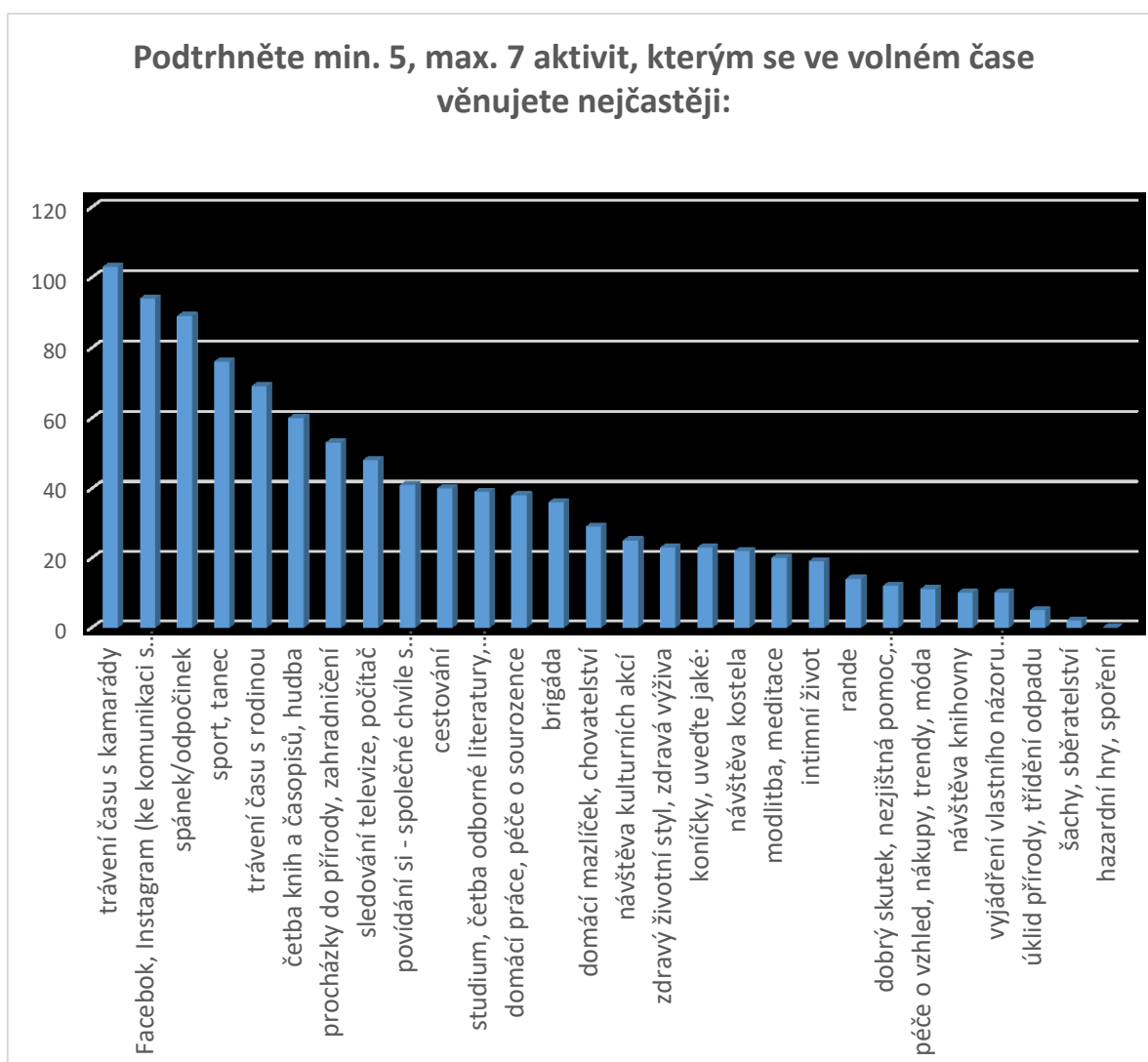

Graf 4 - Hodnoty dnešní mládeže (vlastní zpracování)

Odpověď respondentů	Četnost
rodina	133
zdraví	129
přátelství	111
svoboda	75
vzdělání, rozvoj vlastní osobnosti	61
partner	57
být užitečný druhým lidem	56
víra	47
příroda, zdravé životní prostředí	41
uspokojování svých zájmů a koníčků	27
peníze, majetek	20
zvířata	17
společenská prestiž	4
jiné - vypište	4

Tabulka 5 - Výzkumná otázka č. 1: *Jaká je hierarchie hodnot současné mládeže?* (vlastní zpracování)

Výzkumná otázka č. 2: *Souvisí hodnoty dospívajícího se způsobem trávení volného času?* Je řešena porovnáním odpovědí na předchozí dotazníkovou otázku č. 3, která sloužila k průzkumu hodnot a také odpovědí na dotazníkovou otázku č. 4. Ta žádala respondenty, aby zatrhli 5 až 7 aktivit, kterým se v svém volném čase věnují nejčastěji. V nabídce bylo 28 aktivit, přičemž do kolonky „koníčků“ měli respondenti zapsat jakému se věnují. Objevily se zde především aktivity spojené s hrou na hudební nástroj, kreativní činností (kresba, focení), skauting a konkrétní sporty. Odpovědi zobrazuje Graf č. 5 a Tabulka 6. U této otázky dospívající mohli zatrhnout více odpovědí, proto uvedeme jen pozorovanou četnost.

Graf 5 - Nejčastější aktivity dospívajících (vlastní zpracování)

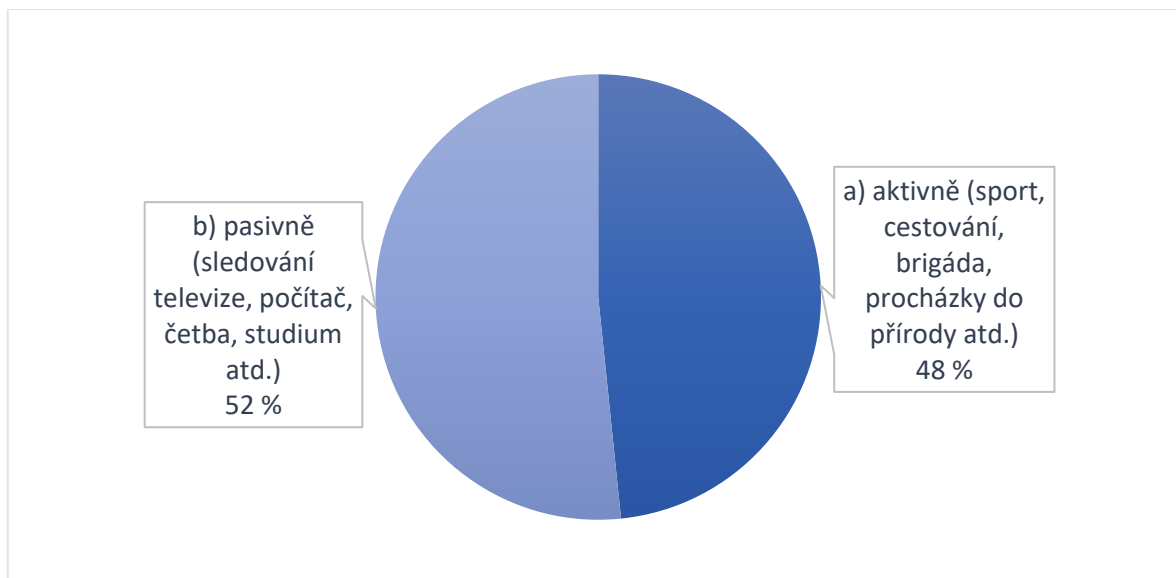

Odpověď respondentů	Četnost
trávení času s kamarády	103
facebook, instagram (jako prostředek ke komunikaci s přáteli)	94
spánek/odpočinek	89
sport, tanec	76
trávení času s rodinou	69
četba knih a časopisů, hudba	60
být užitečný druhým lidem	56
procházky do přírody, zahradničení	53
sledování televize, počítač	48
povídání si- společné chvíle s partnerem	41
studium, četba odborné literatury, sebevzdělávání, cizí jazyky	39
domácí práce, péče o sourozence	38
brigáda	36
domácí mazlíček, chovatelství	29
uspokojování svých zájmů a koníčků	27
návštěva kulturních akcí (kino, divadlo, koncert atd.)	25
zdravý životní styl, zdravá výživa	23
koníčky, uveďte jaké	23
návštěva kostela	22
modlitba, meditace	20
intimní život	19
rande	14
dobrý skutek, nezištná pomoc, dobrovolnictví	12
péče o vzhled, nákupy, trendy, móda	11
návštěva knihovny	10
vyjádření vlastního názoru (vzhledem, projevem - youtube, blog)	10
úklid přírody, třídění odpadu	5
jiné, vypište	4
šachy, sběratelství	2
hazardní hry, sporeni	0

Tabulka 6 - Výzkumná otázka č. 2 (vlastní zpracování)

Z porovnání získaných odpovědí na tyto otázky, usuzujeme, že hodnoty dospívajících se způsobem jejich trávení volného času souvisí, což vidíme např. na souladu nejsilnějších hodnot - rodina, zdraví a přátelství (viz Graf č. 4) a zájmů (aktivit) - společné trávení času s kamarády + on-line komunikace s nimi, společné trávení času s rodinou, spánek/odpočinek, sport/tanec (viz Graf č. 5).

Výzkumná otázka č. 3 zkoumá, *zda se dle svého názoru dospívající věnují většinou aktivní nebo pasivní zábavě*. Z dotazníkového průzkumu vyplývá, že situace je poměrně vyvážená. 79 respondentů (52 %) tráví čas pasivně a 74 z nich (48 %) tráví čas aktivně.

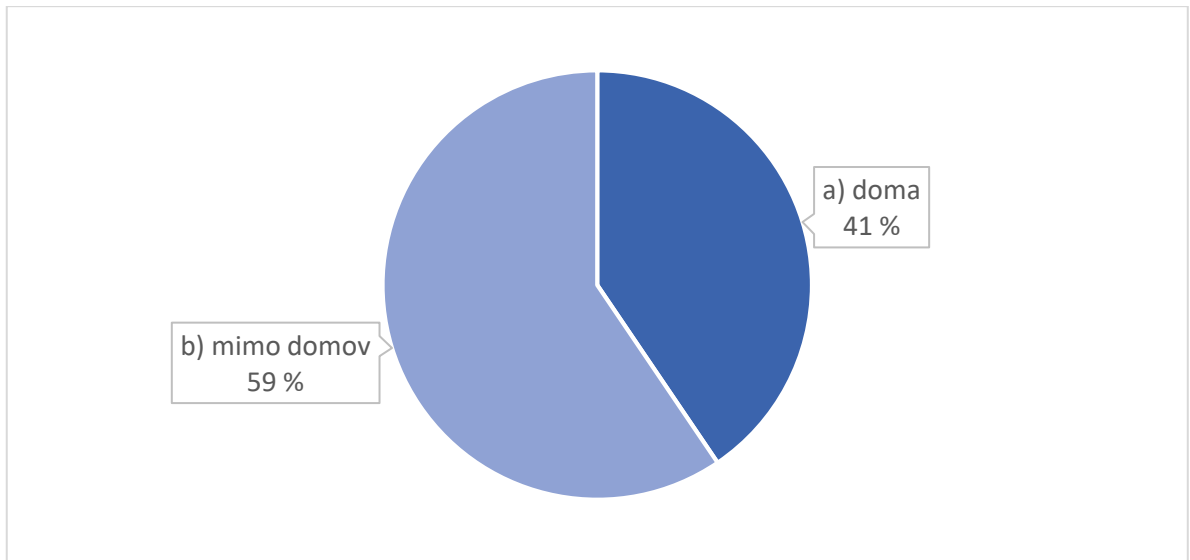

Graf 6 - Aktivní / pasivní trávení volného času dospívajících (vlastní zpracování)

Odpověď respondenta	Absolutní četnost n_j	Relativní četnost f_j
aktivně	74	0,48
pasivně	79	0,52
	Σ 153	Σ 1,00

Tabulka 7 - Výzkumná otázka č. 3 (vlastní zpracování)

Výzkumnou otázku č. 4: *Tráví dospívající svůj volný čas raději doma než mimo domov?* Zkoumala dotazníková otázka č. 6. Z odpovědí vyplývá, že raději respondenti tráví čas mimo domov a to v 91 případech (tj. 59 %), zatímco doma tráví čas raději 62 respondentů (tj. 41 %).

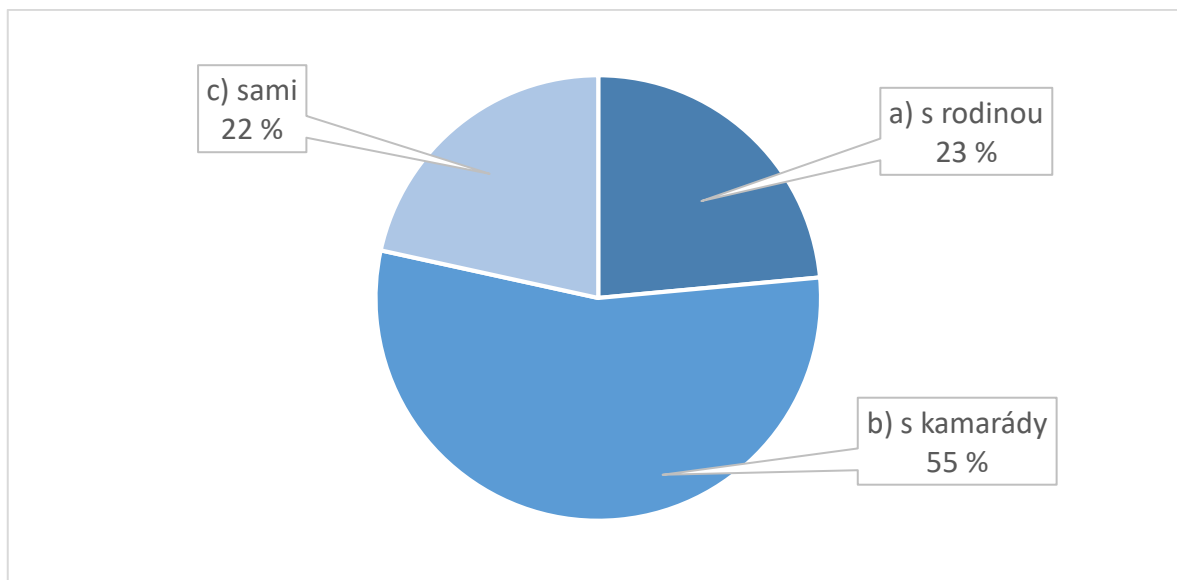

Graf 7 - Kde dospívající tráví svůj volný čas (vlastní zpracování)

Odpověď respondenta	Absolutní četnost n_j	Relativní četnost f_j
doma	62	0,41
mimo domov	91	0,59
	Σ 153	Σ 1,00

Tabulka 8 - Výzkumná otázka č. 4 (vlastní zpracování)

Na výzkumnou otázku č. 5: *Tráví dospívající svůj volný čas raději s kamarády, s rodinou nebo o samotě?* Odpovídají výsledky z dotazníkové otázky č. 7, které ukazují, že nadpoloviční většina (84 osob = 55 %) tráví raději čas s kamarády. Dalších 36 respondentů uvedlo, že tráví volný čas raději s rodinou a zbývajících 33 tráví volný čas nejraději sami.

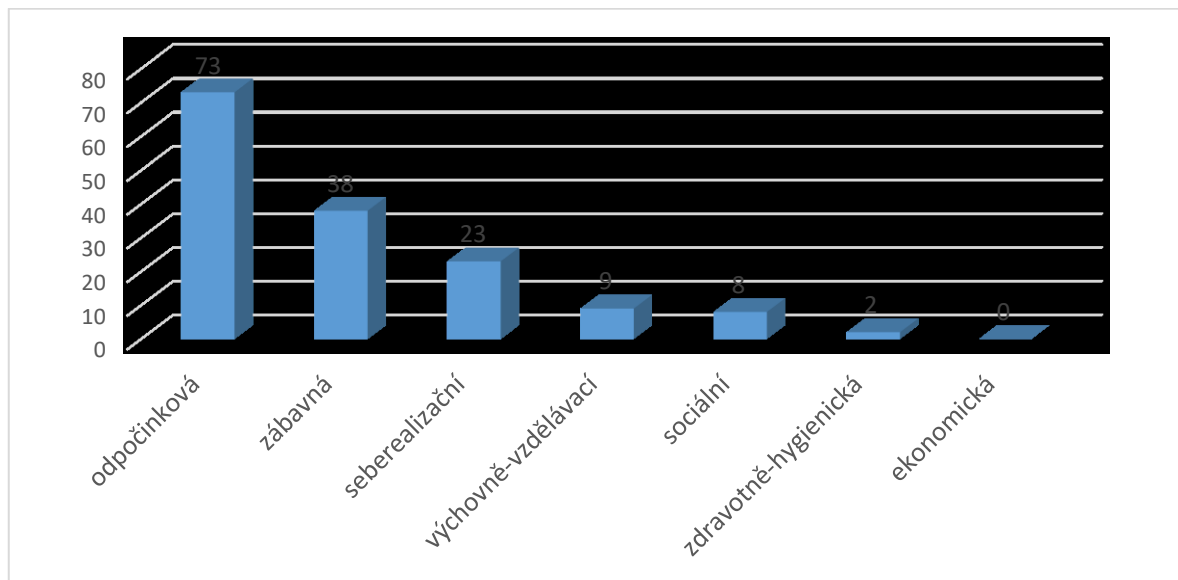

Graf 8 - S kým dospívající raději tráví volný čas (vlastní zpracování)

Odpověď respondenta	Absolutní četnost n_j	Relativní četnost f_j
s rodinou	36	0,24
s kamarády	84	0,55
sami	33	0,21
	Σ 153	Σ 1,00

Tabulka 9 - Výzkumná otázka č. 5 (vlastní zpracování)

Výzkumnou otázku č. 6: *Je zábava hlavní funkcí volného času pro dospívající?* Zkoumá dotazníková otázka č. 8. Z průzkumu vyplývá, že volný čas má pro mládež funkci především odpočinkovou (73 x), dále pak zábavnou (38 x) a seberealizační (23 x).

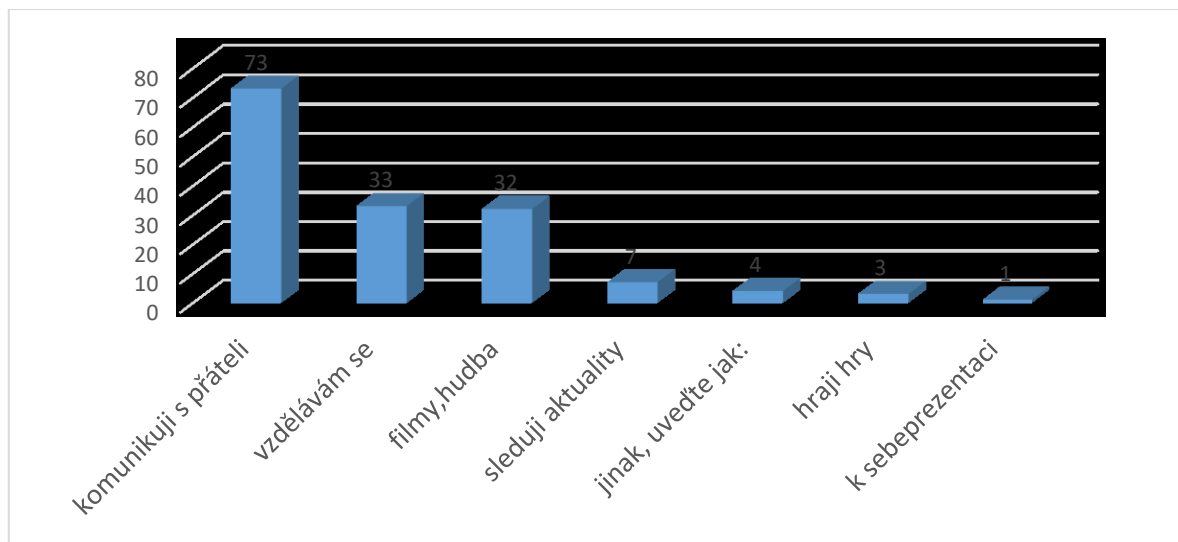

Graf 9 - Funkce volného času (vlastní zpracování)

Odpověď respondenta	Absolutní četnost n_j	Relativní četnost f_j
odpočinková	73	0,48
zábavná	38	0,25
seberealizační	23	0,15
výchovně-vzdělávací	9	0,06
sociální	8	0,05
zdravotně-hygienická	2	0,01
ekonomická	0	0,00
	Σ 153	Σ 1,00

Tabulka 10 - Výzkumná otázka č. 6 (vlastní zpracování)

Na výzkumnou otázku č. 7: *K čemu nejčastěji dospívající využívají internet?* Odpovídají výsledky dotazníkové otázky č. 9. Z nich vyplývá, že drtivá většina respondentů využívá internet ke komunikaci s přáteli (73). Dále tvoří silné skupiny ti, kteří internet používají k získávání informací (33) a sledování filmů (32). Do kolonky jiné, byly zapsány 4 odpovědi, které lze zahrnout pod sledování filmů či aktualit.

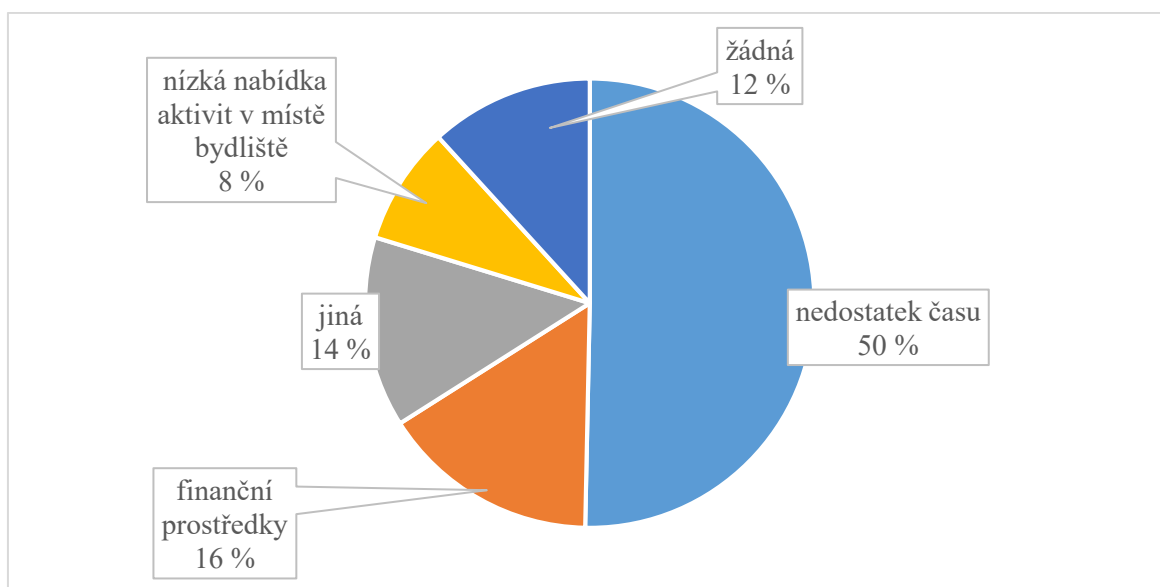

Graf 10 - Využití internetu (vlastní zpracování)

Odpověď respondenta	Absolutní četnost n_j	Relativní četnost f_j
komunikace s přáteli	73	0,48
získávám informace	33	0,21
sleduji filmy, poslouchám muziku	32	0,20
sleduji aktuality	7	0,05
jinak	4	0,03
hrají hry	3	0,02
k sebe prezentaci	1	0,01
	$\Sigma 153$	$\Sigma 1,00$

Tabulka 11 - Výzkumná otázka č. 7 (vlastní zpracování)

Výzkumnou otázku č. 8: *Jaké existují překážky, které dospívajícím brání ve využití volného času podle jejich představ?* Zkoumá dotazníková otázka č. 10. Polovina respondentů (77) uvedla nedostatek času. Dále jich 24 zmínilo nedostatek financí a 21 zadrželo možnost jiná, kde nejčastěji uváděli např. lenost (9 x) nebo rodiče (3 x).

Graf 11 - Překážky bránící v trávení volného čas (vlastní zpracování)

Odpověď respondenta	Absolutní četnost n_j	Relativní četnost f_j
nedostatek času	77	0,50
finanční prostředky	24	0,16
neexistuje žádná překážka	19	0,12
jiná překážka	21	0,14
nízká nabídka aktivit v místě bydliště	12	0,08
	$\Sigma 153$	$\Sigma 1,00$

Tabulka 12 - Výzkumná otázka č. 8 (vlastní zpracování)

5.2 Ověření hypotéz

Hypotéza č. 1

Předpokládáme, že nebudou převažovat materiální hodnoty nad sociálními.

Pro vyhodnocení této hypotézy připadá v úvahu následující otázka v dotazníku:

3) Kterých 5 hodnot je pro Vás nejdůležitějších?

Odovědi zachycuje Tabulka 13 ve sloupci „Pozorovaná četnost P“. Vidíme, že mezi nejčastějšími hodnotami, které respondenti zařadili mezi ty, jež jsou pro ně nejdůležitější, se objevila rodina (86,9 %), zdraví (84,3 %), přátelé (72,5 %). Pro ověření hypotézy použijeme test dobré shody chí-kvadrát.

Tabulka 13 - Nejdůležitější hodnoty mládeže (vlastní zpracování)

VOLBA	POZOROVANÁ ČETNOST P		OČEKÁVANÁ ČETNOST O	P-O	(P-O) ²	(P-O) ² /O
	POČET	PROCENTA				
rodina	133	86,90	55,86	77,14	5950,58	106,53
zdraví	129	84,30	55,86	73,14	5349,46	95,77
přátelství	111	72,50	55,86	55,14	3040,42	54,43
svoboda	75	49,00	55,86	19,14	366,34	6,56
vzdělání, rozvoj vlastní osobnosti	61	39,90	55,86	5,14	26,42	0,47
partner	57	37,30	55,86	1,14	1,30	0,02
být užitečný druhým lidem	56	36,60	55,86	0,14	0,02	0,00
víra	47	30,70	55,86	-8,86	78,50	1,41
příroda, zdravé životní prostředí	41	26,80	55,86	-14,86	220,82	3,95
uspokojování svých zájmů a koníčků	27	17,60	55,86	-28,86	832,90	14,91
peníze, majetek	20	13,10	55,86	-35,86	1285,94	23,02
zvířata	17	11,10	55,86	-38,86	1510,10	27,03
společenská prestiž	4	2,60	55,86	-51,86	2689,46	48,15
jiné	4	2,60	55,86	-51,86	2689,46	48,15
celkem	782		782,04			430,39

H_0 = Četnosti dospívajících, kteří preferují sociální a materiální hodnoty, jsou stejně velké.

H_1 = Četnosti dospívajících, kteří preferují sociální hodnoty nad materiálními, jsou rozdílné.

Stupeň volnosti je 13.

Hladina významnosti je 0,05.

Kritická hodnota testového kritéria $\chi^2_{0,05}(13) = 22,362$

Vypočítaná hodnota testového kritéria $\chi^2 = (P-O)^2/O = 430,39$

Vypočítaná hodnota testového kritéria $\chi^2 = 430,39$ je větší než hodnota kritická $\chi^2_{0,05}(13) = 22,362$, proto odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní.

Hypotéza H1, že nebudou převažovat materiální hodnoty nad sociálními, se potvrdila.

Hypotéza č. 2

Předpokládáme, že způsob trávení volného času u dospívajících bude spíše aktivní než pasivní.

Pro vyhodnocení této hypotézy připadá v úvahu následující otázka v dotazníku:

5) Řekli byste, že volný čas trávíte spíše aktivně nebo pasivně?

Odpovědi dospívajících zobrazuje Tabulka 14 ve sloupci „Pozorovaná četnost P“. Vidíme, že dospívající nejčastěji volili odpověď B „pasivně“. Pro ověření hypotézy použijeme test dobré shody chí-kvadrát.

Tabulka 14 - Aktivního/pasivního trávení volného času (vlastní zpracování)

VOLBA	POZOROVANÁ ČETNOST P		OČEKÁVANÁ ČETNOST O	P-O	(P-O) ²	(P-O) ² /O
	POČET	PROCENTA				
a) aktivně (sport, cestování, brigáda, procházky do přírody atd.)	74	48,4	76,5	-2,5	6,25	0,08
b) pasivně (sledování televize, počítač, četba, studium atd.)	79	51,6	76,5	2,5	6,25	0,08
celkem	153		153			0,16

H_0 = Četnost dospívajících, kteří preferují uvedený způsob trávení volného času, bude stejně velký.

H_1 = Četnost dospívajících, kteří preferují uvedený způsob trávení volného času, bude rozdílný.

Stupeň volnosti je 1.

Hladina významnosti je 0,05.

Kritická hodnota testového kritéria $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$

Vypočítaná hodnota testového kritéria $\chi^2 = (P-O)^2/O = 0,16$

Vypočítaná hodnota testového kritéria $\chi^2 = 0,16$ je menší než hodnota kritická $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$, proto nelze odmítnout nulovou hypotézu.

Hypotéza, že způsob trávení volného času u dospívajících bude spíše aktivní než pasivní, byla vyvrácena.

Hypotéza č. 3

Předpokládáme, že hodnoty dospívajících se odráží do způsobu trávení volného času.

Pro vyhodnocení této hypotézy připadají v úvahu následující otázky v dotazníku:

3) Kterých 5 hodnot je pro Vás nejdůležitějších?

4) Podtrhněte min. 5, max. 7 aktivit, kterým se ve volném čase nejčastěji věnujete?

Zpracovaným shrnutím odpovědí na dotazníkovou otázku č. 3 je Tabulka 15. Nejčastěji uváděné odpovědi na dotazníkovou otázku č. 4, zaměřující se na aktivity mládeže, zachycuje Tabulka 16. Všechny hodnoty a aktivity dospívajících zachycuje Tabulka 17.

Tabulka 15 - Nejdůležitější hodnoty dle odpovědí na dotazníkovou otázku č. 3 (vlastní zpracování)

VOLBA	POČET	PROCENTA
rodina	133	86,90
zdraví	129	84,90
přátelství	111	72,50
svoboda	75	49,00
vzdělání, rozvoj vlastní osobnosti	61	39,90
partner	57	37,30
být užitečný druhým lidem	56	36,60
víra	47	30,70
příroda	41	26,80

Tabulka 16 - Nejčastěji uvedené aktivity mládeže (vlastní zpracování)

VOLBA	POČET	PROCENTA
trávení času s kamarády	103	67,30
komunikace s přáteli přes Facebook, Instagram	94	61,40
spánek, odpočinek	89	58,20
sport, tanec	76	49,70
trávení času s rodinou	69	45,10
četba knih časopisů, hudba	60	39,20
procházky do přírody	53	34,60
sledování televize, počítač	48	31,40
povídání si - společné chvíle s partnerem	41	26,80
cestování	40	26,10
studium, četba odborné literatury	39	25,50

Z porovnání Tabulek 15 a 16 je možno vydedukovat, že mezi hodnotami a nejčastějšími aktivitami mládeže se nachází souvislost. V těchto dvou tabulkách jsou zobrazené nejčastě-

ji uváděné hodnoty a aktivity dospívajících. Každá aktivita v Tabulce 16 má souvislost s hodnotou uvedenou v Tabulce 15.

Shrnutí všech odpovědí, které dospívající uvedli, je v Tabulce 17 na další straně.

Pro potvrzení hypotézy č. 3 - nejčastěji uváděné hodnoty a aktivity s nimi související - viz Tabulka 15 a 16 + *kurzívou doplněné aktivity z Tabulky 17*:

1 hodnota: rodina (133 x) – aktivita: trávení času s rodinou (69 x) a *domácí práce/péče o sourozence (38 x)*.

2 hodnota: zdraví (129 x) – aktivita: spánek/odpočinek (89 x) a sport/tanec (76 x).

3 hodnota: přátelství (111x) – aktivita: trávení času s kamarády (103 x) a komunikace s přáteli přes Facebook, Instagram (94 x).

4 hodnota: svoboda (75 x) – aktivita: cestování (40 x), *vyjádření vlastního názoru (10 x)*.

5 hodnota: vzdělání, rozvoj vlastní osobnosti (61 x) – aktivita: četba knih, časopisů (60 x) a studium/četba odborné literatury (39 x).

6 hodnota: partner (57 x) – aktivita: povídání si/společné chvíle s partnerem (41 x), *intimní život (19 x) a rande (14 x)*.

7 hodnota: být užitečný druhým lidem (56 x) – aktivita: *domácí práce/péče o sourozence (38 x) a dobrý skutek/nezjištěná pomoc (10 x)*.

8 hodnota: víra (47 x) – aktivita: *návštěva kostela (22x) a modlitba/meditace (20 x)*.

9 hodnota: příroda (41 x) – aktivita: procházky do přírody (53 x).

Hypotéza č. 3, že hodnoty dospívajících se odráží do způsobu trávení volného času, byla potvrzena.

Tabulka 17 - Výčet všech odpovědí dotazníkových otázek č. 3 a č. 4 (vlastní zpracování)

VOLBA	POČET	PROCENTA
rodina	133	86,90
zdraví	129	84,00
přátelství	111	72,50
trávení času s kamarády	103	67,30
Facebook, Instagram (jako prostředek ke komunikaci s přáteli)	94	61,40
spánek/odpočinek	89	58,20
sport, tanec	76	49,70
svoboda	75	49,00
trávení času s rodinou	69	45,10
vzdělání, rozvoj vlastní osobnosti	61	39,90
četba knih a časopisů, hudba	60	39,20
partner	57	37,30
být užitečný druhým lidem	56	36,60
procházky do přírody, zahradničení	53	34,60
sledování televize, počítač	48	31,40
víra	47	30,70
příroda, zdravé, životní prostředí	41	26,80
povídání si - společné chvíle s partnerem	41	26,80
cestování	40	26,10
studium, četba odborné literatury, sebevzdělávání, cizí jazyky	39	25,50
domácí práce, péče o sourozence	38	24,80
brigáda	36	23,50
domácí mazlíček, chovatelství	29	19,00
uspokojování svých zájmů a koníčků	27	17,60
návštěva kulturních akcí (kino, divadlo, koncert, atd.)	25	16,30
zdravý životní styl, zdravá výživa	23	15,00
koníčky, uveďte jaké:	23	15,00
návštěva kostela	22	14,40
peníze, majetek	20	13,10
modlitba, meditace	20	13,10
intimní život	19	12,40
zvířata	17	11,10
rande	14	9,20
dobry skutek, nezjistna pomoc, dobrovolnictvi	12	7,80
péče o vzhled, nákupy, trendy, móda	11	7,20
návštěva knihovny	10	6,50
vyjádření vlastního názoru (vzhledem, projevem - ústním, youtube, blog ad.)	10	6,50
úklid přírody, třídění odpadu	5	3,30
společenská prestiž	4	2,60
jiné - vypište:	4	2,60
šachy, sběratelství	2	1,30
hazardní hry, spoření	0	0,00

Hypotéza č. 4

Předpokládáme, že dospívající využívají internet spíše ke komunikaci s přáteli než k získání informací.

Pro vyhodnocení této hypotézy připadá v úvahu následující otázka v dotazníku:

9) K čemu nejčastěji využíváte internet?

Odpovědi respondentů zobrazuje tabulka 18 ve sloupci „Pozorovaná četnost P“. Vidíme, že respondenti využívají nejčastěji internet ke komunikaci s přáteli (47,70 %) dále k získávání informací (21,60 %) a ke sledování filmů/poslechu muziky (20,90 %). Pro ověření hypotézy použijeme test dobré shody chí-kvadrát.

Tabulka 18 - K čemu nejčastěji využíváte internet (vlastní zpracování)

VOLBA	POZOROVANÁ ČETNOST P		OČEKÁVANÁ ČETNOST O	P-O	(P-O) ²	(P-O) ² /O
	POČET	PROCENTA				
komunikuji s přáteli přes sociální síť	73	47,70	21,86	51,14	2615,30	119,64
získávám informace, zpracovávám úkoly do školy, vzdělávám se	33	21,60	21,86	11,14	124,10	5,68
sleduji filmy, poslouchám muziku	32	20,90	21,86	10,14	102,82	4,70
sleduji aktuality	7	4,60	21,86	-14,86	220,82	10,10
jinak	4	2,60	21,86	-17,86	318,98	14,59
hrají hry	3	2,00	21,86	-18,86	355,70	16,27
k sebe prezentaci	1	0,70	21,86	-20,86	435,14	19,91
celkem	153		153,02			190,89

H_0 = Četnost dospívajících, k nejčastějšímu využití internetu ke komunikaci s přáteli než k získání informací, bude stejně velká.

H_1 = Četnost dospívajících, k nejčastějšímu využití internetu ke komunikaci s přáteli než k získání informací, bude rozdílná.

Stupeň volnosti je 6.

Hladina významnosti je 0,05.

Kritická hodnota testového kritéria $\chi^2_{0,05}(6) = 12,592$

Vypočítaná hodnota testového kritéria $\chi^2 = (P-O)^2/O = 190,89$

Vypočítaná hodnota testového kritéria $\chi^2 = 190,89$ je větší než hodnota kritická $\chi^2_{0,05}(1) = 12,592$, proto odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme hypotézu alternativní.

Hypotéza č. 4, že dospívající využívají internet spíše ke komunikaci s přáteli než k získání informací, byla potvrzena.

5.3 Shrnutí výsledků

V dotazníkovém šetření jsme zjišťovali odpovědi na výzkumné otázky. Na první otázku výzkumu - jaké hodnoty má současná mládež, mladí lidé ze 13 nabízených hodnot + jiné (vlastní hodnoty) nejčastěji uvedli těchto pět hodnot - rodinu, zdraví, přátelství, svobodu, vzdělání/rozvoj vlastní osobnosti.

Ve druhé výzkumné otázce jsme zjišťovali, zda souvisí hodnoty dospívajícího se způsobem trávení volného času. Jako nejčastější aktivity ve volném čase dospívající uvedli trávení času s kamarády, komunikace s přáteli přes sociální sítě, spánek/odpočinek, sport/tanec, trávení času s rodinou. Tyto aktivity opravdu souvisí s třemi nejčastěji uváděnými hodnotami – rodina, zdraví a přátelství.

Ve třetí výzkumné otázce jsme zjišťovali, jestli se dospívající věnují dle svého názoru dospívající většinou aktivní nebo pasivní zábavě. Mladí lidé uvedli, že se věnují o něco více „pasivní zábavě“ jako je sledování televize, počítač, poslech hudby, četba, studium apod.

Ve čtvrté výzkumné otázce jsme hledali odpověď na otázku, zda dospívající tráví svůj volný čas raději doma nebo mimo domov. Většina dospívajících uvedla, že tráví svůj volný čas častěji mimo domov.

V páté výzkumné otázce jsme zjišťovali, zda nejraději tráví dospívající svůj volný čas s kamarády, s rodinou nebo sami. Dospívající v nadpoloviční většině uvedli, že nejraději tráví svůj volný čas s kamarády.

V šesté výzkumné otázce jsme zjišťovali, jestli je zábava hlavní funkcí volného času pro dospívající. Mladí lidé uvedli, že volný čas má pro ně zejména funkci odpočinkovou, potom zábavnou a seberealizační.

V sedmé výzkumné otázce jsme chtěli zjistit, k čemu nejčastěji dospívající využívají internet. Mezi tři nejčastější odpovědi patřili – ke komunikaci s přáteli přes sociální sítě, k získávání informací/zpracování úkolů do školy/vzdělávání) a sledování filmů/poslech hudby.

Osmá výzkumná otázka byla zaměřena na překážky, které dospívajícím brání ve využití volného času podle jejich představ. Za největší překážku mladí lidé považují nedostatek času a financí, nízkou nabídku aktivit v místě bydliště a také uvádějí lenost a své rodiče.

Při ověřování hypotéz byla potvrzena hypotéza č. 1 (materiální hodnoty mládeže nepřevažují nad sociálními hodnotami), hypotéza č. 3 (hodnoty dospívajících se odráží do způsobu trávení volného času) a hypotéza č. 4 (dospívající využívají internet spíše ke komunikaci s přáteli než k získání informací). Byla vyvrácena hypotéza č. 2 (způsob trávení volného času u dospívajících bude spíše aktivní než pasivní).

ZÁVĚR

Hlavním cílem bakalářské práce bylo zjistit, jaké hodnoty má dnešní mládež, jakým způsobem dospívající nejčastěji tráví svůj volný čas a zda životní hodnoty dospívajících souvisí s trávením jejich volného času.

Celá práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část.

Teoretickou část tvoří tři kapitoly. První je zaměřena na období dospívání, kde je toto období charakterizováno a vymezeno, dále jsou popsány psychologické a sociální charakteristiky dospívání, proces socializace v adolescenci a vysvětleny pojmy jako dospívající a jeho tělesný vývoj a vývojové milníky dospívání. Druhá kapitola se věnuje hodnotám, hodnotovému systému a klasifikaci hodnotových orientací. Třetí kapitola definuje volný čas a životní styl.

Praktická část je rozdělena na dvě části - na výzkumnou část a na vlastní výzkum. Ve výzkumné části byly stanoveny cíle výzkumu, otázky výzkumu, byl popsán výzkumný vzorek a byly stanoveny hypotézy. Vlastní výzkum byl zaměřen na vyhodnocení dotazníků v souvislosti se stanovenými otázkami, dále byly ověřeny hypotézy a shrnuty výsledky výzkumu.

Kvantitativní výzkum byl realizován formou dotazníkového šetření u dospívajících ve věku 17 až 19 let, kteří jsou studenty 3. nebo 4. ročníku střední školy.

Hlavní výzkumnou otázkou našeho šetření byla otázka: „Jaké hodnoty má dnešní mládež a jakou mají souvislost s trávením volného času dospívajících?“ Mezi třemi nejuváděnějšími hodnotami mladých lidí jsou *rodina, zdraví a přátelství*. Prvních pět nejčastějších aktivit (zájmů), kterým se mladí lidé ve své volném čase věnují, byly uvedeny – trávení času s kamarády, komunikace s přáteli přes sociální sítě (obě aktivity souvisí s hodnotou *přátelství*), spánek/odpočinek, sport/tanec (tyto aktivity souvisí s hodnotou *zdraví*) a trávení času s rodinou (souvisí s hodnotou *rodina*). Na základě vyhodnocení dotazníkového šetření a ověření hypotéz, bylo potvrzeno, že hodnoty dnešní mládeže souvisí s jejich trávením volného času (viz výsledky výzkumu v praktické části bakalářské práce).

Je velmi potěšující zjištění, že v dnešní „moderní“ době různých technologických a jiných „vymožeností“ u mladých lidí ve velké míře převažují sociální hodnoty nad materiálními. Pro současnou mládež jsou velmi důležité hodnoty jako rodina, přátelství, být užitečný druhým lidem oproti hodnotám peněz a majetku či společenské prestiže. Mladí lidé žijí ve světě plné moderních technologií a v současné době nejen ke studiu, ale zejména ke komu-

nikaci využívají zejména sociální sítě, bez kterých si lze život v dnešní době jen těžko představit. Kromě toho, že nejraději a nejčastěji tráví svůj volný čas s kamarády, tak i internet nejvíce využívají právě ke komunikaci s nimi.

Hlavní funkcí volného času je pro mladé lidi funkce „odpočinková“, kdy si opravdu potřebují „odpočinout“ a „oddychnout“ zejména od studijních povinností, neboť studium právě ve 3. a 4. ročníků patří mezi nejnáročnější z důvodu příprav na budoucí profesi a ukončení studia závěrečnými zkouškami či maturitou.

Velmi důležitý a nezastupitelný význam pro dospívajícího má zejména rodina (nejčastěji uváděná hodnota), vztahy v ní a prostředí, které dospívajícího obklopuje. Každý člověk od narození prochází „různými vývojovými etapami“ a lze říci, že právě období dospívání patří mezi jedno z nejkrásnějších, ale také nejsložitějších, ne-li nejnáročnějších období. Kloubí se zde „bezstarostné mládí“ s obdobím různých změn a složitých situací, které mladí lidé prožívají. Pro dospívajícího je velmi důležitá zejména komunikace, tolerance a podpora ze strany rodiny. I na utváření hodnot dospívajících má velký vliv rodina. Právě v rodině často přebírají vzorce chování a také jsou „vychovány“ k určitým hodnotám, které rodiče preferují. Dle našeho názoru výchova, sociální podmínky a životní styl rodiny mají velký vliv na vytváření hodnot a způsob trávení volného času u dětí i dospívajících. Proto je velmi žádoucí podporovat mladé lidi v aktivitách, které je „baví“ a jít jim dobrým příkladem ve „smysluplném“ trávení volného času a inspirovat je, jak dobře a kvalitně využívat „svůj volný čas“.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] DUFFKOVÁ, Jana, Lukáš URBAN a Josef DUBSKÝ. *Sociologie životního stylu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 237 s. Vysokoškolské učebnice. ISBN 978-80-7380-123-6.
- [2] ČAČKA, Otto. *Psychologie vrstev duševního dění osobnosti a jejich autodiagnostika*. Brno: Doplněk, 2002, 384 s. ISBN 80-7239-107-0.
- [3] CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2016, 256 s. ISBN 978-80271-9225-0.
- [4] FENWICK, Elizabeth a Tony SMITH. *Knihy o dospívání*. Bratislava: INA, 2004. ISBN 80-85680-52-1.
- [5] HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál, 2008, 239 s. ISBN 978-80-7367-473-1.
- [6] HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004, 173 s. ISBN 80-7178-927-5.
- [7] JANIŠ, Kamil a Jitka SKOPALOVÁ. *Volný čas seniorů*. Praha: Grada, 2016, 160 s. ISBN 978-80-247-5535-9.
- [8] KOMENSKÝ, Jan Ámos. *Didaktika velká*. Praha: Dědítství Komenského, 1930.
- [9] KRAUS, Blahoslav et al. *Středoškolská mládež a její svět na přelomu století*. Brno: Paido, 2006, 156 s. ISBN 80-7315-125-1.
- [10] KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008, 215 s. ISBN 978-80-7367-383-3.
- [11] KRAUS, Blahoslav, Věra POLÁŠKOVÁ et al. *Člověk, prostředí a výchova*. Paido: Brno, 2001, 199 s. ISBN 80-7315-004-2.
- [12] KUČEROVÁ, Stanislava. *Člověk. Hodnoty. Výchova: kapitoly z filozofie výchovy*. Prešov: Manacon, 1996, 231 s. ISBN 80-856-683-43.
- [13] LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006, 368 s. Psyché. ISBN 80-247-1284-9.
- [14] MACEK, Petr. *Adolescence*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003, 144 s. ISBN 80-7178-747-7.

- [15] MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006, 124 s. ISBN 80-86429-19-9.
- [16] MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. 2.vyd. Praha: Portál, 2008, 272 s. ISBN 978-80-7367-368-0.
- [17] MASARYK, P. a A. MASARYKOVÁ. *Vybrané kapitoly z pedagogiky volného času*. 2.vyd. Nitra: UKF PdF, 2002. ISBN 80-968735-0-4.
- [18] MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006, 311 s. ISBN 80-86429-58-X.
- [19] NĚMEC, Jiří. *Od prožívání k požitkářství: výchovné funkce hry a její proměny v historických koncepcích pedagogiky*. Brno: Paido, 2002, 111 s. edice pedagogické literatury. ISBN 8073150069.
- [20] OPASCHOWSKI, H.W. *Pädagogik der freienLebenzeit*. 3. Völligbearb. Aul. Opladen: LeskeundBudrich, 1996. ISBN 3-8100-1563-6.
- [21] PÁVKOVÁ Jiřina a kol. *Pedagogika volného času: [teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času]*. 3. vyd. Praha: Portál 2002. ISBN 80-7178-711-6.
- [22] SAK, Petr a Karolína SAKOVÁ. *Mládež na křižovatce*. Praha: Svoboda servis, spol. s.r.o., 2004, 240 s. ISBN 80-86320-33-2.
- [23] SAK, Petr a Karolína KOLESÁROVÁ. *Sociologie stáří a seniorů*. Praha: Grada, 2012, 225 s. Sociologie. ISBN 978-80-247-3850-5.
- [24] ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008, 296 s. ISBN 978-80-7367-406-9.
- [25] VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2012, 531 s. ISBN 978-80-246-2153-1.
- [26] VYBÍRAL, Zbyněk. *Psychologie lidské komunikace*. Praha: Portál, 2000, 264 s. ISBN 80-71782-91-2.
- [27] VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK. *Sociální psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada, 2008, 404 s. Psyché. ISBN 978-80-247-1428-8.
- [28] WILKENING, F., FREUND, A., MARTIN, M. *Entwicklungspsychologie*. Basel: BeltzBasel, 2009. ISBN 978-3621277518.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Aj.	A jiné
Apod.	A podobně
Atd.	A tak dále
Č.	Číslo
Např.	Například
Popř.	Popřípadě
S.	Strana
Sb.	Sbírky
ZŠ	Základní škola

SEZNAM OBRÁZKŮ

Graf 1 - Druhy hodnot (Kučerová, 1996, s. 72).....	20
Graf 2 - Pohlaví respondentů (vlastní zpracování)	37
Graf 3 - Věk respondentů (vlastní zpracování).....	38
Graf 4 - Hodnoty dnešní mládeže (vlastní zpracování)	39
Graf 5 - Nejčastější aktivity dospívajících (vlastní zpracování).....	40
Graf 6 - Aktivní / pasivní trávení volného času dospívajících (vlastní zpracování).....	42
Graf 7 - Kde dospívající tráví svůj volný čas (vlastní zpracování)	43
Graf 8 - S kým dospívající raději tráví volný čas (vlastní zpracování)	44
Graf 9 - Funkce volného času (vlastní zpracování)	45
Graf 10 - Využití internetu (vlastní zpracování).....	46
Graf 11 - Překážky bránící v trávení volného čas (vlastní zpracování).....	47

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 - Indexy hodnot (Sak, Saková, 2004, s. 11).....	23
Tabulka 2 - Vnitřní oblasti cílů (Wilkening, Freud, Martin, 2009, s. 105)	31
Tabulka 3 - Pohlaví respondentů (vlastní zpracování)	37
Tabulka 4 - Věk respondentů (vlastní zpracování).....	38
Tabulka 5 - Výzkumná otázka č. 1: Jaká je hierarchie hodnot současné mládeže? (vlastní zpracování)	39
Tabulka 6 - Výzkumná otázka č. 2 (vlastní zpracování)	41
Tabulka 7 - Výzkumná otázka č. 3 (vlastní zpracování)	42
Tabulka 8 - Výzkumná otázka č. 4 (vlastní zpracování)	43
Tabulka 9 - Výzkumná otázka č. 5 (vlastní zpracování)	44
Tabulka 10 - Výzkumná otázka č. 6 (vlastní zpracování)	45
Tabulka 11 - Výzkumná otázka č. 7 (vlastní zpracování)	46
Tabulka 12 - Výzkumná otázka č. 8 (vlastní zpracování)	47
Tabulka 13 - Nejdůležitější hodnoty mládeže (vlastní zpracování)	48
Tabulka 14 - Aktivního/pasivního trávení volného času (vlastní zpracování)	50
Tabulka 15 - Nejdůležitější hodnoty dle odpovědí na dotazníkovou otázku č. 3 (vlastní zpracování)	51
Tabulka 16 - Nejčastěji uvedené aktivity mládeže (vlastní zpracování)	51
Tabulka 17 - Výčet všech odpovědí dotazníkových otázek č. 3 a č. 4 (vlastní zpracování)	53
Tabulka 18 - K čemu nejčastěji využíváte internet (vlastní zpracování).....	54

SEZNAM PŘÍLOH

PI Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Milí studenti,

prosím Vás o vyplnění anonymního dotazníku. Získané údaje mi budou podkladem pro zpracování bakalářské práce na téma „Hodnoty dnešní mládeže v souvislosti s trávením volného času“. Pokud není uvedeno jinak, označte jen 1 odpověď.

Děkuji za Váš čas,

Zdeňka Sáblíková, studentka kombinovaného studia Sociální pedagogiky ve Zlíně.

1) Vaše pohlaví:

- a) žena
- b) muž

2) Váš věk: .....

3) Kterých pět hodnot je pro Vás nejdůležitějších, označte na škále 1 až 5, kde č. 1 znamená nejvyšší prioritu:

- zdraví
- partner
- svoboda
- přátelství
- rodina
- zvířata
- příroda, zdravé životní prostředí
- peníze, majetek
- vzdělání, rozvoj vlastní osobnosti
- uspokojování svých zájmů a koníčků
- být užitečný druhým lidem
- společenská prestiž
- víra
- jiné, vypište.....

4) Podtrhněte min. 5, max. 7 aktivit, kterým se ve volném čase věnujete nejčastěji:

sport, tanec	zdravý životní styl, spánek/odpočinek
intimní život, rande	povídání si - společné chvíle s partnerem

cestování	vyjádření vlastního názoru (vzhledem, projevem - ústním, youtube, blog ad.)
trávení času s kamarády	Facebook, Instagram (jako prostředek ke komunikaci s přáteli)
domácí práce, péče o sourozence	trávení času s rodinou
domácí mazlíček (chovatelství) procházky do přírody, zahradničení, úklid přírody, třídění odpadu	
brigáda	hazardní hry, spoření
návštěva knihovny	studium, četba odborné literatury, sebevzdělávání, cizí jazyky
návštěva kulturních akcí (kino, divadlo, koncert atd.) koníčky, uveďte jaké.....	sledování televize, počítač četba knih a časopisů, hudba, šachy, sběratelství
dobrý skutek, nezjištná pomoc, dobrovolnictví	
péče o vzhled, nákupy, trendy, móda	
návštěva kostela	modlitba – meditace

5) Řekli byste, že volný čas trávíte spíše:

- aktivně (sport, cestování, brigáda, procházky do přírody atd.)
- pasivně (sledování televize, počítač, četba, studium atd.)

6) Trávíte volný čas raději:

- doma
- mimo domov

7) Trávíte volný čas nejraději:

- s rodinou
- s kamarády
- sami

8) Jakou funkci pro Vás má volný čas:

- a) zábavná
- b) odpočinková
- c) výchovně-vzdělávací
- d) seberealizační
- e) sociální
- f) zdravotně-hygienická
- g) ekonomická

9) K čemu nejčastěji využíváte internet?

- a) získávám informace, zpracovávám úkoly do školy, vzdělávám se
- b) komunikuji s přáteli přes sociální síť
- c) sleduji aktuality
- d) sleduji filmy, poslouchám muziku
- e) hraji hry
- f) k sebe prezentaci
- g) jinak, uveďte jak.....

10) Existují nějaké překážky, které Vám brání volný čas trávit tak, jak byste chtěli?

- a) ano, finanční prostředky
- b) ano, nízká nabídka aktivit v místě bydliště
- c) ano, nedostatek času
- d) ano, uveďte jaké.....
- e) ne, neexistuje žádná překážka